

Univerzita Pardubice

Filozofická fakulta

Život s muslimem: České ženy a jejich příběhy

Bc. Veronika Poláčková

Diplomová práce

2020

Univerzita Pardubice
Fakulta filozofická
Akademický rok: 2018/2019

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE (projektu, uměleckého díla, uměleckého výkonu)

Jméno a příjmení: **Bc. Veronika Poláčková**
Osobní číslo: **H18445**
Studijní program: **N6703 Sociologie**
Studijní obor: **Sociální antropologie**
Téma práce: **Život s Muslimem: České ženy a jejich příběhy**
Zadávající katedra: **Katedra sociální a kulturní antropologie**

Zásady pro vypracování

Zaměřte se zde na životní příběhy aktérů mezinárodních partnerských vztahů, a na to, jak je pro partnery složité získat vízum a trvalý pobyt v ČR. Dále se bude zajímat o umění kompromisu ve výzkumných párech, a o to, jak tyto smíšené páry vnímá okolí – problematika přijetí. Použijte metody kvalitativního výzkumu – informace bude získávat pomocí rozhovoru a nezúčastněného pozorování. Bude se zde opírat např. o habitus, symbolický kapitál, symbolické násilí, zhuštěný popis nebo teorii identity.

Rozsah pracovní zprávy:
Rozsah grafických prací:
Forma zpracování diplomové práce: **tištěná**

Seznam doporučené literatury:

Barša, P. 2001. Západ a islamismus: Střet civilizací, nebo dialog kultur? Brno
Beránek, O., Ostřanský, B. 2016. Stíny minaretů: isláma muslimové jako předmět českých veřejných polemik. Praha: Academia.
Bourdieu, P. 1998. Teorie jednání. Praha: Karolinum.
Bourdieu, P., Dvořáková, V. 2000. Nadvláda mužů. Praha: Karolinum.
Černý, K., ed. 2015. Nad Evropou půlměsíc I. Praha: Karolinum.
Geertz, C. 2000. Interpretace kultur. Praha: Sociologické nakladatelství.
Khidayer, E. 2011. Arabský svět – Jiná planeta Praha: Mladá fronta.
Moghissi, H. 2005. Women and Islam: critical concepts in sociology. Volume 2, Social conditions, obstacles and prospect. London: Routledge.

Vedoucí diplomové práce: **PhDr. Tomáš Boukal, Ph.D.**
Katedra sociální a kulturní antropologie

Datum zadání diplomové práce: **30. března 2019**
Termín odevzdání diplomové práce: **30. března 2020**

L.S.

---

doc. Mgr. Jiří Kubeš, Ph.D.
děkan

PhDr. Adam Horálek, Ph.D.
vedoucí katedry

V Pardubicích dne 30. listopadu 2019

Prohlašuji:

Tuto práci jsem vypracoval samostatně. Veškeré literární prameny a informace, které jsem v práci využil, jsou uvedeny v seznamu použité literatury.

Byl jsem seznámen s tím, že se na moji práci vztahují práva a povinnosti vyplývající ze zákona č. 121/2000 Sb., o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon), ve znění pozdějších předpisů, zejména se skutečností, že Univerzita Pardubice má právo na uzavření licenční smlouvy o užití této práce jako školního díla podle § 60 odst. 1 autorského zákona, a s tím, že pokud dojde k užití této práce mnou nebo bude poskytnuta licence o užití jinému subjektu, je Univerzita Pardubice oprávněna ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložila, a to podle okolností až do jejich skutečné výše.

Beru na vědomí, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb., o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších předpisů, a směrnicí Univerzity Pardubice č. 7/2019 Pravidla pro odevzdávání, zveřejňování a formální úpravu závěrečných prací, ve znění pozdějších dodatků, bude práce zveřejněna prostřednictvím Digitální knihovny Univerzity Pardubice.

V Pardubicích dne 20. 04. 2020

Veronika Poláčková

Poděkování:

Na tomto místě bych chtěla poděkovat vedoucímu mé diplomové práce PhDr. Tomáši Boukalovi, za cenné rady, poznámky a komentáře, a také za vstřícný přístup a podporu. Velké díky patří především mým respondentkám, které byly ochotné poskytnout mi náhled do svého osobního života, a bez kterých by tato práce nemohla vzniknout.

Anotace

Diplomová práce se zabývá životními příběhy českých žen a tuniských mužů. Teoretická část vysvětluje pojmy jako integrace, migrace, multikulturalismus či transnacionalismus, které zajisté k soužití smíšených párů patří. Zabývá se integrací cizinců do české společnosti obecně, ale také popisuje, jaký vliv má na integraci náboženství. Tato práce je založena na studiu odborné literatury a kvalitativním výzkumu.

Klíčová slova

Islám, muslim, integrace, migrace, multikulturalismus, transnacionalismus, Tunisko

Title: Life with muslim men: Czech women and their stories

Annotation

The master thesis deals with the life stories of Czech women and Tunisian men. The theoretical part explains concepts such as integration, migration, multiculturalism and transnationalism, which to cohabitation mixed couples

It deals with the integration of foreigners into czech society in general, but it also describes what influence it has on the integration of religion. This work is based on the study of professional literature and quantitative research.

Key words

Islam, muslim, integration, migration, multiculturalism, transnationalism, Tunisia

Obsah

ÚVOD	11
1. MIGRACE OBYVATEL	12
1.2 MIGRACE A ČESKÁ REPUBLIKA	12
2 INTEGRACE CIZINCŮ.....	14
2.1 MOŽNOSTI POBYTU NA ÚZEMÍ ČR.....	14
2.1.1 <i>Občané Evropské unie a jejich rodinní příslušníci</i>	14
2.1.2 <i>Pobyt na základě krátkodobého víza</i>	15
2.1.3 <i>Přechodný pobyt na území České republiky</i>	15
2.1.4 <i>Pobyt na základě povolení k dlouhodobému pobytu</i>	16
2.1.5 <i>Dlouhodobý pobyt na základě sloučení rodiny</i>	16
2.2 SOCIÁLNÍ INTEGRACE CIZINCŮ V ČESKÉ REPUBLICE	17
2.2.1 <i>Postoje k cizincům</i>	17
2.2.2 <i>Zaměstnávání cizinců</i>	17
3 STŘET CIVILIZACÍ.....	19
3.1 MULTIKULTURALISMUS	19
3.2 TRANSNACIONALISMUS	20
4 MUSLIMOVÉ V ČESKÉ REPUBLICE.....	22
4.1 KDO JE TO MUSLIM?	22
4.2 AKTIVNĚ PŮSOBÍCÍ ORGANIZACE	23
4.2.1 <i>Ústředí muslimských obcí</i>	23
4.2.2 <i>Islámská nadace v Praze</i>	24
4.3 INTEGRACE MUSLIMŮ DO ČESKÉ SPOLEČNOSTI	25
4.4 ISLÁM A MÉDIA	26
4.5 ISLAMOFOBIE	27
5 ISLÁM	28
5.1 ZÁKLADY ISLÁMU	28
5.1.1 <i>Islámské doktríny</i>	28
5.2 PĚT PILÍŘŮ ISLÁMU	29
5.2.1 <i>Šaháda</i>	29
5.2.2 <i>Salát</i>	29
5.2.3 <i>Zakát</i>	30
5.2.4 <i>Saum</i>	30
5.2.5 <i>Hadždž</i>	31
5.3 KORÁN	32
5.3.1 <i>Alláh</i>	32
5.3.2 <i>Muhammad</i>	32
6 TUNISKÁ REPUBLIKA	35
6.1 EKONOMICKÁ SITUACE	35
6.2 ARABSKÉ JARO	36
6.3 CESTOVNÍ RUCH.....	36
6.3.1 <i>Animátor</i>	37
7 EMPIRICKÁ ČÁST	38
7.1 CÍLE VÝZKUMU	38
7.2 VÝZKUMNÝ PROBLÉM.....	38
7.3 VÝZKUMNÉ OTÁZKY	38
7.4 METODOLOGIE.....	38
7.5 VÝZKUMNÝ VZOREK	39
7.6 ETICKÁ RIZIKA VÝZKUMU	40
8 ŽIVOTNÍ PŘÍBĚHY	41

8.1 VERONIKA A ISKANDER	41
8.1.1 Seznámení.....	41
8.1.2 Tuniská svatba – vzpomínky respondentky Veroniky.....	42
8.1.3 Získání víza.....	47
8.1.4 Společný život.....	49
8.2 TEREZA A ANAS.....	51
8.2.1 Seznámení a svatba	51
8.2.2 Společný život.....	51
8.3 JANA A DŽAMÁL	53
8.3.1 Seznámení a svatba	53
8.3.2 Získání víza.....	53
8.3.3 Společný život.....	53
8.4 SVĚTLANA A SOFIÁN.....	56
8.4.1 Seznámení a svatba	56
8.4.2 Získání víza.....	56
8.4.3 Společný život.....	56
8.5 MICHAELA A MUHAMMAD.....	58
8.5.1 Seznámení a svatba	58
8.5.2 Získání víza.....	58
8.5.3 Společný život.....	58
8.6 BARBORA J. A RÁFI.....	60
8.6.1 Seznámení a svatba	60
8.6.2 Získání víza.....	60
8.6.3 Společný život.....	60
8.7 BARBORA V. A ZAFÍR.....	61
8.7.1 Seznámení a svatba	61
8.7.2 Získání víza.....	62
8.8 EVA A ALÍ.....	64
8.8.1 Seznámení a svatba	64
8.8.2 Získání víza.....	64
8.8.3 Společný život.....	64
9. INTERPRETACE ZÍSKANÝCH DAT	66
10. ZÁVĚR.....	70
11. BIBLIOGRAFIE.....	72

Seznam obrázků

Obrázek č. 1. Svatební dort.	45
Obrázek č. 2. Tradiční tetování před svatebním obřadem č. 1.....	46
Obrázek č. 3. Tradiční tetování před svatebním obřadem č 2.....	46

Úvod

Název této diplomové práce zní Život s muslimem: České ženy a jejich příběhy. Hlavním důvodem při výběru tohoto tématu byl fakt, že si moje kamarádka vzala za manžela muže pocházejícího z Tuniska. V době svatby svého muže de facto neznala, jelikož neměla dostatek finančních prostředků, aby ho mohla častěji navštěvovat v Tunisku. Dostatečně ho poznala až při společném soužití v České republice. Dalším impulsem bylo to, že se manželství mezi evropskou ženou a arabským mužem, stává v posledních dekadách fenoménem, který však většina lidí stále odsuzuje. Toto téma je velice diskutované nejen u nás, ale po celém světě. Na tento „fenomén“ reagují ve své studii např. Barbora Drápalová a Ilona Kolářová, které řeší rodinný život cizinců jako důležitý fakt při jejich integraci (Drápalová, Kolářová 2003). Nejčastěji se diskutuje o tom, že se tito muži snaží pouze dostat do Evropy, a tak po nich zůstávají pouze zhrzené ženy, které si myslely, že našli svojí životní lásku. Já bych zde chtěla ukázat, že to tak nutně nemusí být.

V názvu mé práce se vyskytuje slovo muslim, je tomu tak proto, že převážná většina manželů mých respondentek se cítí býti muslimy, a tak to respektuji. Zaměřuji se zde pouze na manželské páry, kdy je žena vždy české národnosti a muž je vždy tuniské národnosti. Ve svém výzkumu budu pracovat pouze s ženami, respondentkami, nikoli s jejich muži. Zabývám se zde tím, kde se respondentky se svými manželi seznámily, jak a kde probíhala jejich svatba, zda byly či nebyly problémy při získání víz do České republiky, a v neposlední řadě společným soužitím na území České republiky a integrací tuniských mužů do české společnosti. Z tohoto důvodu si myslím, že by bylo vhodné věnovat se nejen otázce muslimů v České republice, ale i procesu jejich integrace do české společnosti a v neposlední řadě pohledu české společnosti na ně samotné.

Mým cílem je také zjistit, jaká je motivace ke vzniku smíšených manželství, a zda tyto manželství naplnily očekávání mých respondentek.

V dnešní době plné násilí a teroristických útoků spojených s migrací, si většinová část populace myslí, že každý, kdo trochu připomíná Araba je muslim, a tudíž to musí být i terorista. Já doufám, že ve svém výzkumu ukážu, že je toto tvrzení daleko od pravdy, a že jsou to stejně obyčejní lidé, jako my všichni, byť se specifickým náboženstvím.

Všechny obrázky obsažené v této práci jsou dílem respondentky Veroniky, která mi dala souhlas k jejich zveřejnění.

1. Migrace obyvatel

Pojem migrace má mnoho významů, já se však zaměřím na pohyb obyvatel za účelem změny místa pobytu. Ne každý pohyb se dá nazývat migrací, např. dojíždění do práce či krátkodobá návštěva jiného území (dovolená) není migrace, ač při těchto pohybech překračujeme hranice států či pouze krajů v rámci republiky. Současný masivní pohyb obyvatelstva má mnoho důvodů. Mezinárodní migrace je spojena s válečnými konflikty, chudobou či s pracovními příležitostmi. Migraci můžeme rozdělit na ekonomickou, environmentální a uprchlictví. Ekonomická migrace znamená, že migrant opouští svoji rodnou zemi za účelem větších finančních možností. Bývají to migranti z chudých zemí, kde je velká nezaměstnanost, a ti pak často migrují za lepšími životními a pracovními podmínkami.

Respondentka Veronika uvedla, že její muž získal slušně placené zaměstnání až v České republice. Do té doby pracoval v Tunisku na stavbách za velmi nízký plat. „Pomalou se sedřel z kůže za nějakých 50 Kč na hodinu. Aby toho nebylo málo, tak musel za práci dojíždět i přes 100-200 km. Často přespával mimo město, a to mu nikdo nezaplatil.” (respondentka Veronika). Ekonomickým migrantem může být i člověk, který nemusí nutně opouštět svoji zemi kvůli nezaměstnanosti, ale může např. v rámci firmy dostat lépe placené místo na druhém konci světa (Uherek 2016: 25-29). Environmentální migrace je spojena se zhoršením stavu životního prostředí v takové míře, že ovlivňuje kvalitu života takovým způsobem, až může být pro obyvatele nebezpečné setrávat v původním bydlišti. Uprchlíctví je typ migrace, kdy lidé utíkají ze své rodné země kvůli válečným konfliktům nebo kvůli politickému režimu, který v zemi vládne. Veselá píše o mezinárodní migraci toto: „Tento druh migrace má dnes již viditelné dopady do oblasti politické, ekonomické, ekologické, demografické, geografické, sociologické, psychologické morální a právní. Mezinárodní migrace začíná být postupně považována za další z globálních problémů lidstva” (Veselá 2002: 160).

1.2 Migrace a Česká republika

Po pádu politických režimů v roce 1989 se stala imigrace do České republiky fenoménem, a počet migrantů neustále roste. Na konci 80. let pobývalo v Československu okolo 30 000 cizinců. V polovině 90. let vzrostl jejich počet na 100 000. Mezi cizince se podle českého zákona řadí všichni, kteří dlouhodobě či krátkodobě žijí na území ČR, ale nemají české občanství (Leontiyeva/Vávra 2009: 11). Podle Českého statistického úřadu je k 31. 12. 2018 v České republice evidováno, na základě dlouhodobého pobytu nad 12 měsíců, 548 429

cizinců. Z toho je 232 493 cizinců z Evropské unie a 315 936 cizinců mimo EU. Cizinců s tuniským státním občanstvím je v ČR 1059 (Český statistický úřad 2018). Z této statistiky vyplývá, že většina přicházejících cizinců pochází ze zemí mimo EU.

2 Integrace cizinců

Pojem integrace znamená sjednocení, přesněji sjednocení místního obyvatelstva a migrantů do jedné společnosti. Thomas H. Eriksen vysvětluje, že integrace je jedna ze tří možností, jak může stát naložit s menšinami. Další dvě možnosti jsou asimilace a segregace. Asimilaci můžeme chápat tak, že se minoritní společnost přizpůsobí majoritní. Segregaci chápeme jako fyzické oddělení menšiny od většinové společnosti (Eriksen 2008: 342). J. W. Berry zmiňuje ještě jednu možnost a to marginalizaci (Berry 1992 in Šišková 2001: 24). Marginalizace znamená, že se menšina neboli minorita distancuje od své původní kultury, ale zároveň nejeví zájem ani o kulturu daného státu, tedy o kulturu majoritní společnosti. Podle Šiškové je migrace a později integrace do nového prostředí závažný akt, který hluboce zasahuje do života migranta takovým způsobem, že ho lze přirovnat k situacím jako je např. úmrtí blízké osoby, a kterému musí migrant čelit (Šišková 2001: 23).

Zdeněk Uherek uvádí, že na území České republiky byli z hlediska integrace mapováni ve druhé polovině 20. století jako první skupiny cizinců z Řecka (Řekové a Makedonci). Ti přicházeli do tehdejšího Československa v letech 1948-1950 (Uherek 2008: 12). Vietnamci jsou další skupinou, které byla věnována pozornost již v 80. letech 20. století. Mezi další cizinecké skupiny, které se staly předmětem vědeckých výzkumů patří obyvatelé východního a západního Balkánu (např. Bulhaři či Albánci), ale také cizinci ze zemí bývalého Sovětského svazu či Afričané a Afroameričané (Uherek 2008: 12-16).

2.1 Možnosti pobytu na území ČR

Významným iniciátorem výzkumných aktivit v oblasti integrace cizinců se na konci 90. let 20. století stalo Ministerstvo vnitra ČR. V roce 1998 byly uspořádány kulaté stoly na téma vztahů mezi komunitami a integrace cizinců po celé České republice a proběhlo několik výzkumů, ze kterých stát získal data o vzdělanosti a kvalifikačním profilu sledovaných skupin, o jejich zaměstnávání, a o tom jaké mají v ČR životní podmínky (Uherek 2008: 23).

2.1.1 Občané Evropské unie a jejich rodinní příslušníci

Za občana Evropské unie se považuje ten, kdo má občanství jednoho z 28 států EU. Pokud chce občan tzv. třetí země požádat o trvalý pobyt na území jakéhokoli státu, musí splnit určité podmínky pro něj vycházející (Sdružení pro integraci a migraci 2011). Jedním ze způsobů dosažení trvalého pobytu je uzavřít sňatek s občanem Evropské unie. V momentě, kdy je sňatek uzavřen, stává se cizinec rodinným příslušníkem občana EU, a má mnohem

větší šanci na úspěch. Všechny mé respondentky získaly tímto způsobem pro své muže víza a následně i povolení k pobytu.

2.1.2 Pobyt na základě krátkodobého víza

Občané států, které nejsou osvobozeni od vízové povinnosti, musí být při překročení hranice schengenského prostoru držiteli platného víza. Vízový kodex rozpoznává tři typy krátkodobých víz. Prvním typem je vízum, které opravňuje k pobytu či průjezdu jen jednoho ze států schengenského prostoru, a má omezenou územní platnost. Dalším krátkodobým vízem je vízum typu A, které se nazývá letištní průjezdní vízum. Toto vízum je požadováno po občanech určitých států, a opravňuje je k pobytu v tranzitním prostoru mezinárodních letišť. Posledním a nejběžnějším krátkodobým vízem je vízum typu C, které opravňuje k pobytu v celém schengenském prostoru (Koldinská 2016: 137-138). O toto vízum typu C museli požádat všichni manželé mých respondentek. Toto byl první krok (kromě svatby), který museli udělat, aby se dostali do České republiky.

Manželé mých respondentek dostali krátkodobá víza na rozdílný počet dní.

„Krátkodobé vízum opravňuje cizince k pobytu po dobu vyznačenou ve vízu, nejdéle však 90 dnů v každých 180 dnech” (Koldinská 2016: 138). Žádost o vízum typu C musí podat cizinec osobně na zastupitelském úřadě České republiky, a ve státě, jehož je občanem či kde má povolený trvalý pobyt. Cizinec musí kromě vyplněné žádosti o vízum předložit také svoji fotografii, cestovní doklad a doklad o cestovním zdravotním pojištění. Dále si musí nechat odebrat otisky prstů a uhradit vízový poplatek. Do žádosti o vízum musí cizinec uvést důvod cesty, prokázat se dostatečnými finančními prostředky či doklady týkající se ubytování. Dále by měl prokázat motivaci vrátit se zpět do své země, a to např. zakoupením zpáteční letenky. Tyto doklady se dají nahradit tzv. pozváním, a v tom případě veškeré finanční náklady související s pobytem cizince připadají na jeho hostitele (Koldinská 2016: 138-139). V tomto případě na mé respondentky.

2.1.3 Přejíždění na území České republiky

Do této kategorie spadá tzv. krátkodobý pobyt, který obvykle nepřesahuje hranici 90 dnů, a tzv. dlouhodobý pobyt, který z pravidla přesahuje stanovenou dobu 90 dnů (Koldinská 2016: 134). O tento typ pobytu musel požádat každý z manželů mých respondentek po příjezdu do České republiky, aby mohli následně žádat o povolení k dlouhodobému pobytu.

2.1.4 Pobyt na základě povolení k dlouhodobému pobytu

Cizinec, který pobývá na území České republiky déle než 90 dní, a to na základě dlouhodobého víza, může, pokud zde plánuje pobývat déle než jeden rok, podat žádost o povolení k dlouhodobému pobytu (Koldinská 2016: 143). Pokud cizinec žádá o dlouhodobý pobyt na základě studia, vědeckého výzkumu, společné soužití rodiny nebo žádá o zaměstnaneckou kartu, může tuto žádost podat na zastupitelském úřadě České republiky v zahraničí, a přitom nemusí splňovat podmínku předchozího pobytu na území ČR (Rytířová, Tepperová 2012: 54 in Koldinská 2016: 143). Povolení k dlouhodobému pobytu vydává stát nejdéle na dva roky (Koldinská 2016: 143).

2.1.5 Dlouhodobý pobyt na základě sloučení rodiny

Tuto žádost je oprávněn podat pouze jedinec, který je:

- a. **manželem cizince s povoleným pobytem,**
- b. nezletilým nebo zletilým nezaopatřeným dítětem cizince s povoleným pobytem,
- c. nezletilým nebo zletilým nezaopatřeným dítětem manžela cizince s povoleným pobytem,
- d. nezletilým cizincem, který byl cizinci s povoleným pobytem na území nebo jeho manželů rozhodnutím příslušného orgánu svěřen do náhradní rodinné péče, nebo který byl cizincem s povoleným pobytem na území nebo jeho manželem osvojen anebo jehož poručníkem nebo manželem jeho poručníka je cizinec s povoleným pobytem na území, pokud se bude péče o nezletilého cizince vykonávat na území,
- e. rodičem nezletilého cizince, kterému byl udělen azyl podle zvláštního právního předpisu²⁾; nemá-li tento nezletilý cizinec rodiče, je oprávněn žádost podat jiný jeho přímý příbuzný ve vzestupné linii, a není-li takového příbuzného, je žádost oprávněn podat poručník nezletilého cizince,
- f. osamělým cizincem starším 65 let nebo bez ohledu na věk cizincem, který se o sebe nedokáže ze zdravotních důvodů sám postarat, jde-li o sloučení rodiny s rodičem nebo dítětem s povoleným pobytem na území.

(Ministerstvo vnitra České republiky 2019).

Tato žádost se podává k příslušnému zastupitelskému úřadu. Pokud cizinec pobývá na našem území na základě víza nad 90 dnů, podává žádost na pracovišti Ministerstva vnitra České republiky. Povolení k dlouhodobému pobytu se vydává na jeden rok. Na dva roky se vydává v případě, pokud bylo nositeli oprávnění ke sloučení rodiny vydáno povolení k trvalému pobytu (Ministerstvo vnitra České republiky 2019).

2.2 Sociální integrace cizinců v České republice

Česká veřejnost nemá příliš dlouhodobé zkušenosti s migranty, a proto si migračních procesů v naší zemi nemůžou nevšimnout média, která bohužel ukazují řadu migrantů ve špatném světle. Na téma migrantů v české společnosti existuje spousta studií, které jak tvrdí Leontiyeva nejsou pro českou společnost moc příznivé. Leontiyeva uvádí, že postoje české společnosti k migrantům jsou negativní nebo že odmítá, aby stát podporoval integraci cizinců, jelikož je pro naši zemi lepší, když sdílí naše zvyky a tradice in (Rabušič 2003 in Leontiyeva 2009: 16).

2.2.1 Postoje k cizincům

Nejčastějšími postoji k cizincům jsou předsudky a stereotypy. „Předsudek znamená smýšlet o ostatních špatně bez náležitého opodstatnění” (Allport 2004: 38). Předsudky si můžeme vůči migrantům vytvořit i pouze z doslechu. Na těchto předsudcích z doslechu mají největší podíl média, která často dramatizují chování migrantů na našem či jiném území. Předsudky vznikají často např. na základě rasových či náboženských rozdílů. Některé z mých respondentek v rozhovorech uvedly, že jejich muži čelili nebo čelí rasovým nadávkám. Dále z mého výzkumu vyplynulo, že pouhá zmínka o tom, že mají mé respondentky za muže Tunisany, může vést k neshodnému nalezení vhodného bydlení. Podle Edwarda W. Saida přispívají ke vzniku a sdílení stereotypu především média. Nikde to není vidět lépe než v přístupu k Blízkému východu. Stereotypy a předsudky vznikají podle Saida také tím, že máme téměř úplnou absenci jakéhokoli kulturního stanoviska, které by umožňovalo se s Araby a islámem identifikovat či o nich nezaujatě diskutovat (Said 2008: 38). Dalším postojem k cizincům bývá z pravidla rasismus a xenofobie.

2.2.2. Zaměstnávání cizinců

Dle zákona č. 326/1999 Sb., o pobytu cizinců na území České republiky, je cizincem fyzická osoba, která není státním občanem České republiky, včetně občana Evropské unie (Zákon č.

326/1999). Podle Koldinské je ale vhodnější cizince dělit z hlediska zaměstnávání na ty, kteří mají stejné postavení jako státní příslušníci ČR, a na ty, kteří mají vstup na pracovní trh omezený (Koldinská 2016: 151). Ti, kteří mají stejné postavení jako státní příslušníci ČR, a tudíž mají volný vstup na trh práce, jsou jejich rodinní příslušníci, občané jiného státu EU a jejich rodinní příslušníci nebo „občané jedné ze zemí Evropského hospodářského prostoru a Švýcarska nebo jeho rodinní příslušníci, a cizinci, kterým byla udělena mezinárodní ochrana, nebo se nacházejí v jiné privilegované skupině“ (Koldinská 2016: 151). Toto je důvodem, že si všichni manželé mých respondentek našli v České republice práci bez větších obtíží.

Ostatní cizinci mají vstup na náš trh práce ztížený, a k výkonu zaměstnání na našem území potřebují určitá povolení.

3 Střet civilizací

V sedmdesátých a osmdesátých letech minulého století začalo být náboženství znovu diskutovaným tématem, jelikož si některé jeho formy našly „cestu do světa“ (Hirt 2005: 131). V této době začíná tzv. deprivatizace náboženství, kdy se všechny víry navrátili do veřejné sféry (Hirt 2005: 132). V důsledku na tuto situaci, dochází na konci 20. století k náboženskému střetu. Veřejné potyčky o tom, kdo má pravou víru nebo vzájemná obvinění z ozbrojených konfliktů (Hirt 2005: 133). „Masivní nástup evropské reformace, na rozdíl od dřívějších heretických a opravných hnutí, vedl ke vzájemnému rozhraničování jednotlivých věr, z nichž se každá pokládala za jedinou správnou a tento svůj nárok neváhala opřít o mocenské a represivní složky raně novověkých států“ in (Zeeden 1965 in Hirt 2005: 136).

„Události posledních několika desítek let, iránskou islámskou revolucí (1976) počínaje a teroristickým útokem 11. září 2001 konče, ukazují, že současný svět je stejně výrazně náboženský jako byl svět kdykoli dřív, a v některých oblastech dokonce ještě víc“ in (Berger 1999: 2 in Hirt 2005: 141). Pavel Barša tvrdí, že propast mezi prvním a třetím světem není primárně výrazem civilizačního rozdílu, ale obrazem kulturního rozdílu. Rozdílem mezi bezbožným, ale uhlazeným Západem a bohabojným, ale násilným Orientem (Barša 2001: 157).

3.1 Multikulturalismus

Multikulturalismus se podle Tomáše Hirta nedá jednoznačně vymezit. „Jednou je jím míněn určitý typ společenské instituce, jindy se jedná o vědeckou teorii, v dalším případě pak o politický cíl, vizi či ideál anebo o soubor praktických či edukativních strategií, které směřují k naplnění tohoto ideálu. Zároveň je multikulturalismus klasifikován jako ideologie, koncept, princip, diskurz či hnutí, ale také jako hodnota, postoj, problém nebo výzva“ (Hirt 2005: 9). Tento pojem zjednodušeně znamená soužití jednotlivců nebo skupin, kteří/které pocházejí z odlišných kulturních prostředí. Multikulturalismus souvisí s migrací obyvatel, nejčastěji ze zemí třetího světa. V dnešní době je to velmi aktuální téma, kterým se zabývá každá země, která přijímá migranty. „Na základě postoje majoritní skupiny k přítomným menšinám rozlišují někteří odborníci společnosti s multikulturním a interkulturním charakterem. Multikulturní společnost je tvořena přítomností různých etnických, sociálních a náboženských skupin. Menšiny v multikulturní společnosti jsou spíše pasivně tolerovány, než ceněny a rovnoprávně akceptovány“ (Potočková in Šišková 1998: 33).

„Ústavní demokracie sice respektují široké spektrum kulturních identit, ale nezaručují přežití žádné z nich” (Gutmannová 2001: 8). Gutmannová dále říká, že můžeme říkat cokoli, pokud jsme schopni rozlišovat mezi tolerancí a respektem k rozdílům (Gutmannová 2001: 37). Pokud jsme pro legalizaci eutanázie, měli bychom být schopni pochopit postoje a názory těch, kteří mohou eutanázii např. z morálních důvodů odsuzovat.

Komunistický režim nedovolil volný pohyb osob mezi státy, a tak bylo Československo v letech 1948 až 1989 odříznuto od soužití s „jinými cizinci” nežli s Romy (Leontiyeva/Vávra 2009: 78). Toto tvrzení musíme brát s lehkou nadsázkou, jelikož Romové byli nejpočetnějšími „cizinci” v tehdejší Československu, a tak byli také nejdiskutovanější. Samozřejmě, že na území Československa žili i Arabové, ale nebylo jich mnoho, a tak s nimi většina obyvatel nemusela přijít vůbec do styku. V současné době, kdy máme možnost volně cestovat a poznávat nové kultury, lidé migrují po celém světě, ať již za prací, za láskou nebo prostě proto, že se jim jinde žije lépe. Setkáváme se tak neustále s novými lidmi z nám vzdálených kultur. Často to v nás může vzbuzovat zvědavost, bohužel častěji to vzbuzuje strach. Strach z neznámého. Leontiyeva uvádí, že česká společnost odmítá koncept multikulturalismu, požaduje, aby se cizinci asimilovali *in* (Rabušič 2003 in Leontiyeva 2009: 16).

3.2 Transnacionalismus

Transnacionalismus je teorie spojená s migrací, a poukazující na vazby migranta se svojí domovinou. Mnoho migrantů neopouští pouze své rodné země, ale i rodinu či přátele v oněch zemích. Tato teorie se zaměřuje na „jejich život mezi (*in between*); na jejich pohyb mezi cizinou a domovem; na rétoriku, imaginaci a jednání, jež jsou využíváni k naplňování a osmyslování života *tady a teď*” (Henig 2009: 176). Člověk je i nadále v kontaktu se svou rodinou, která žije v jeho zemi původu. V nové zemi si člověk vytváří nové přátelské vazby, ale zároveň si udržuje povědomí o tom, co se děje u něj doma. Někteří manželé mých respondentek udržují rodinné vztahy pomocí telefonátů a někteří přes Skype či jiné technologie. V dnešní době facebooku, twitteru či instagramu, mají migranti možnost přidávat na internet fotografie ze svých nových životů, a sdílet je se svými „starými” rodinami. I toto je způsob udržování kontaktu.

Transnacionalismus se samozřejmě dotýká i párů v mém výzkumu. Muži – cizinci udržují vztahy se svou rodinou v Tunisku různými způsoby, jak se zmiňuji výše. Některé páry chtějí vychovávat své děti tak, aby měly povědomí o Islámu, jelikož to vyžaduje, kromě muže, i jeho rodina. Některé respondentky udržují vztahy se sourozenci svých mužů,

nejčastěji přes sociální sítě, kdy se např. radí, co na jejich muže platí anebo si stěžují, když jsou na ně jejich muži nepřijemní. Páry navštěvují rodinu žijící v Tunisku nejčastěji v létě, kdy to spojí s letní dovolenou. Jeden z mužů také odlétal za svou rodinu vždy přes vánoční svátky, protože odmítal slavit křesťanské Vánoce. Distancoval se tak od tradičního svátku v nové zemi, a na tento čas se vracel zpět do své rodné země. Rodiny manželů se navzájem neznají, kromě rodiny jednoho z párů.

David Henig se ve svém výzkumu zaměřuje na tzv. „druhý břeh“. Jde o nahlédnutí transnacionalismu z pohledu „tam“. Zkoumá lokality, odkud migranti pocházejí, se kterými souznají, a kam se vrací (Henig 2009: 177). Výzkum, který prováděla Salih mezi marockými transmigrantkami, které pracují v Itálii ukázal, že se tyto ženy vrací do své rodné země kvůli účasti na místních rituálech spjatých s životním cyklem, kterými byly např. svatby, pohřby či obřizka *in* (Salih 2002: 219-231 in Henig 2009: 177). Stejně tak se muži mých respondentek vrací do své rodné země, když se např. někdo z jejich blízkých žení/vdává.

„Transnacionalismus se dnes jeví jako konstitutivní prvek modernity, a nikoliv pouze jako aktuální důsledek globalizačních procesů“ (Szaló 2007: 52). V širších souvislostech nás transnacionalismus donutí přemýšlet nad tím, že současné státy a státní instituce nejsou všemocné, a nemohou organizovat sociální život populace (Szaló 2019).

4 Muslimové v České republice

„Vzhledem ke své zeměpisné poloze a povaze historického vývoje se české země nikdy nedostaly do trvalejšího přímého styku s islámskou civilizací” (Bečka 1998: 131).

Muslimové žili v minulosti na českém území pouze ojedinelé. Muslimská obec se na českém území začala utvářet až v polovině třicátých let. 20. století (Topinka 2016: 23). Přesněji v roce 1934 vznikly první úvahy o založení první muslimské obce. Stalo se tak na podnět egyptského konzula Abdulhamída al-Bába beje, Sajjida Hasana Mírzáchána a českého publicisty Mohameda Abdallaha Brikciuse (Bečka 1998: 132). Byla však zrušena Benešovskými dekrety, které zneplatňovaly všechna právní jednání v době Protektorátu (Bečka, Mendel 1998: 146). Během komunistického režimu se počet muslimů žijících na našem území zvýšil. Stalo se tak při politické spolupráci mezi SSSR a vyspělými arabskými zeměmi. Při této spolupráci bylo umožněno studentům arabských zemí studium na našich vysokých školách. Někteří studenti zde zůstali natrvalo (Topinka 2016: 23). Obnova činnosti muslimské obce nastala až po listopadu 1989. Muslimové začali zakládat organizace s právní subjektivitou (Topinka 2007: 39).

V médiích se v poslední době pravidelně objevují témata jako jsou islám či muslimové, a to nejčastěji v reakci na migrační krizi a s ní související trestné činy. „Ve společnosti jsou tak hluboce zakořeněné stereotypy o muslimech jako skupině, kterou lze jednotně definovat takovými indikátory, jako je porušování lidských práv, náboženská nesnášenlivost, netolerance směrem k ostatním kulturám a jiná klišé používaná jako labeling¹ na všechny muslimy” (Černý 2015: 64).

4.1 Kdo je to muslim?

Muslim v překladu znamená vyznavač islámu, přesněji ten, kdo se podřídil Bohu či ten, kdo přijal islám (Ostránský 2014: 118). Muslimem může být každý člověk, který se odevzdá Bohu, a respektuje pět sloupů víry (šaháda, salát, zakát, saum a hadždž) (Mendel 2016: 75).

Všechny mé respondentky uvedly, že se jejich muži cítí býti muslimy, zároveň však uvedly, že jejich manželé svoji víru nepraktikují vůbec nebo jen zřídka. „Tak jako nás beze zbytku nedefinuje pohlaví či profese, ani muslimy jednoznačně nedefinuje islám” (Beránek, Ostránský 2016: 170). Podle islámského práva se každý z nás rodí jako muslim, protože patří Bohu a existuje pouze jeho zásluhou. Pokud během svého života vyznáváme jiné náboženství nebo jsme dokonce ateisti, znamená to, že nám rodiče dostatečně neumožnili islám poznat a

---

¹ Nálepkování

pochopit (Mendel 2016: 75). Některé z mých respondentek uvedly, že jejich děti se stávají muslimy automaticky, protože dědí víru po otci, ale stejně jako jejich otci nemusí víru praktikovat. Z toho vyplývá, že se manželé respondentek mohou cítit být muslimy, ale může tomu být jen proto, že se jako muslimové narodili. Mendel ve své knize Muslimové a jejich svět píše, že pokud člověk nevěří v islám, může za to prostředí, ve kterém žije (Mendel 2016: 76).

4.2 Aktivně působící organizace

4.2.1 Ústředí muslimských obcí

Ústředí muslimských obcí zastřešuje muslimskou obec v Praze, v Brně a v Teplicích. První zmínky o muslimské komunitě můžeme pozorovat již od dob Rakouska-Uherska, přesněji od roku 1908. Tento rok Rakousko-Uhersko anektovalo Bosnu a Hercegovinu a vyhlásilo tzv. sunnitský islám, jako státní náboženství. Jádrem komunity byli tehdy bosenští muslimové. První ustanovující schůze se konala roku 1934, a znamenala počátek snahy o její uznání. Roku 1945 byla obec zrušena dekrety prezidenta republiky E. Benešem.

Během komunistického režimu byla úřední registrace církví nebo náboženských společností podmíněna spoluprací s tajnou složkou státní bezpečnosti. Tuto podmínku muslimové odmítli a až do roku 1989 nebyla muslimská obec právně uznána. Po roce 1989 byla muslimská obec znovu ustanovena prof. Mohamedem Alím Šilhavým. Roku 2004 vláda České republiky uznala ústředí muslimských obcí jako první stupeň registrace podle zákona o církvích a náboženských společnostech (Ústředí muslimských obcí, 2009).

Ústředí muslimských obcí má mnoho cílů, já zde vypíšu pouze některé z nich:

- 1) Pomáhat všem muslimům podle možností obce, zřizovat a vydržovat školy, zdravotnické a dobročinné instituce, pomáhat všude tam, kde to bude sloužit k rozvoji života muslimské komunity podle islámských zásad
- 2) Podporovat přátelské vztahy mezi Českou republikou a muslimskými zeměmi,
- 3) Prohlubovat dialog mezi různými náboženskými uskupeními a dosáhnout vzájemného respektu, tolerance a přátelských vztahů
- 4) Bránit muslimskou pospolitost proti všem projevům rasismu, xenofobie, islamofobie či jakékoliv diskriminace
- 5) Poskytovat objektivní informace o islámu a jeho učení (Stanovy Ústředí muslimských obcí).

Mimo jiné pomáhá Ústředí muslimských obcí s pohřby muslimů podle islámských zásad. Muslimský pohřeb je v mnoha ohledech velmi podobný klasickému křesťanskému pohřbu. Tělo nebožtíka se vždy pochovává do země, protože islámský svět nezná kremaci či jiné způsoby naložení s ostatky nebožtíka. Tělo nebožtíka je také podrobena větší očištění, než je tomu u klasického křesťanského pohřbu. „Tělesné otvory se obvykle ucoupou bavlnou, aby duše zesnulého neodešla dříve, než bude tělo uloženo do hrobu. Tělo je zahaleno do rubáše – jediného kusu bezešvého plátna. Pouze mučedníci mají privilegium být pohřbeni v oděvu, který měli na sobě ve chvíli tragického skonu, hrdinského činu nebo smrti v džihádu” (Mendel 2015: 192).

4.2.2 Islámská nadace v Praze

Islámská nadace v Praze vznikla na počátku devadesátých let minulého století. První páteční kázání proběhlo již roku 1989. Tyto kázání probíhaly ve školní místnosti na velvyslanectví Egypta. Poté se páteční bohoslužby konaly na různých místech, z důvodu častého stěhování. Nejčastějším místem byla studentská kolej, protože většina praktikujících muslimů byla z řad zahraničních studentů. Odehrávaly se např. na Koleji Arnošta z Pardubic či na Koleji 5. května. V roce 1992 začaly být pronajímány prostory pro muslimskou komunitu natrvalo. Nejprve byly prostory pronajímány jménem Svazu muslimských studentů. Od roku 1993 spravovala první muslimskou modlitebnu, která byla stále otevřená, Islámská nadace, která byla registrovaná pod názvem Nadace pro zřízení a provoz islámského centra v Praze. Od té doby se aktivity nadace rozšiřovaly, mimo jiné začalo islámské centrum fungovat celý týden. Muslimové se zde mohou modlit, studovat nebo se setkávat s přáteli. Islámská nadace začala fungovat také jako centrum osvěty, jak pro muslimy, tak pro nemuslimskou veřejnost. V roce 1996 získala nadace pozemek v pražských Kyjích. Budovu stojící na pozemku zrekonstruovala a 7.5.1999 byl slavnostně zahájen provoz nového islámského centra. Islámská nadace pořádá např. kurzy spisovné arabštiny. Budova islámského centra je rozdělena na ženskou, mužskou a společnou část. Mimo jiné zde bydlí imáma mešity (Islámská nadace 1993). Imám je tím, kdo vede modlitbu. „V šíitském prostředí se jako imám označuje muž z rodu Prorokova, potomek alího ibn Abí Tálíba a Fátimy. Tento muž je Bohem ustanovený nástupce proroka Muhammada, je neomylný, bez hříchů a může vydávat závazná rozhodnutí ve všech oblastech lidské činnosti” (Ostránský 2009: 86).

4.3 Integrace muslimů do české společnosti

V posledních desetiletích se společnost nejen v České republice, ale i v Evropě setkává s tzv. deprivatizací náboženství. To znamená, že se cizinci snaží vydobýt si místo pro své náboženství ve veřejném prostoru, a to může vést k mnoha konfliktům (Černý 2015: 24).

Bojují např. za vybudování mešit, za pauzy na modlení nebo možnost být ve školních zařízeních zahalení. Obzvláště Češi odmítají multikulturalismus. Toto tvrzení podporuje i Tatjana Šišková, když píše, že se stále v České republice objevuje strach z cizinců. Cizinci v nás vyvolávají strach z neznámého, či strach z někoho, kdo vypadá jinak než my (Šišková 2001: 9).

Horší nebo neúspěšná integrace je v České republice dána náboženskou terminologií (Černý 2015: 27). Pojmy Islám nebo muslim nejsou z velké části v české společnosti kladné termíny, spíše naopak. Tento fakt není dán ani tak neinformovaností/nevzdělaností, ale z největší části strachem, který vzbuzují převážně média (Ostřanský 2014: 14). Média dokáží hodně zapůsobit na lidi, jejich psychiku, a zmanipulovat je. V novinách či televizi se dozvídáme jen zprávy, které mohou záměrně poškozovat naše africké spoluobčany. Kateřina Černá při výzkumu ke své diplomové práci zjistila, že se česká společnost staví k islámskému náboženství neutrálně. Dále také, že negativní postoj k Islámu není ovlivněn věkem, vzdělaností či pohlavím. Z jejího šetření vyplynulo, že čím je znalost Islámského náboženství větší, tím negativnější postoj je k němu zaujímán (Černá, 2012). Tento výsledek je dle mého názoru dán tím, že práce Kateřiny Černé byla vydána ještě před tím, než v Evropě vypukla migrační krize. Tudíž tento výzkum je relevantním před migrační krizí, a vlastně nám ukazuje, jak se postoje české společnosti za pár let změnily.

Snad nejznámějším případem reakce české společnosti na muslimy, je nedávné mediální pobouření nad muslimkou, která se koupala v aquaparku v burkinách. Burkiny jsou ženským koupacím oděvem, který vznikl v Austrálii při pokusu splnit požadavky na muslimské zahalování (Ostřanský 2014: 36). Tenkrát byla česká společnost rozdělená na dvě strany. Jedna strana obhajovala jak muslimku, tak aquapark, a druhá strana toto její počínání nemilosrdně odsoudila, a zapřísáhla se, že do tohoto aquaparku již nikdy nevstoupí.

Nejčastějším problémem je, že terorismus je lidmi prisuzován k Islámskému státu a z toho plyne, že každý vyznavač Islámu, tedy muslim, musí být terorista. Jelikož jsou Arabové nejčastější vyznavači Islámu, každý, kdo jen zdaleka připomíná Araba, nahání hrůzu, a je potřeba se mu vyhýbat. Média a jejich zastrašování udělali z českého člověka neurotického človíčka, který se děsí všeho cizího, a ve všem cizím spatřuje hrozbu pro jeho kulturu. „Povědomí o Islámu se utvářelo zprostředkovaně, nezakládalo se na přímých

zkušenostech a kontaktech, a to navzdory tomu, že byl Islám v Evropě přítomen a ovlivňoval chod Evropských dějin až do dnešních dnů” (Černý 2015: 29).

Nejhojnějším názorem, který velmi často slýchám, je že jsou v Česká republika, tak at se tak chovají. My si taky u nich nemůžeme dělat co chceme. S tímto výrokiem souhlasím, ale jen pokud by jejich přesvědčení a víra vážně narušovala naši kulturu. Kdyby se v České republice, ale i v celé Evropě začala zavádět legální polygamie či nadřazenost muže nad ženou atd., pak by byl tento výrok zcela na místě. Ono se však nic z toho neděje, a přesto ho každý den poslouchám. Proč si myslíme, že naši kulturu ohrožuje žena, která se koupe v naší zemi v burkinách? Proč to pro nás nepředstavuje pouze plavky, ale jakýsi začátek naší „zkázy”? Jedna z mých respondentek mi na toto odpověděla: „Lidé nadávají na ženu, která jde do bazénu v burkinách, protože ženy se zase nemohou v arabských zemích koupat v bikinách (kromě hotelových resortů). Myslím, že v tom cítí zadostiučinění. Bohužel už jim nedochází, že Islám jim přikazuje, aby byly zahalené. Musí být zahalené vždy, at jsou v jakékoliv zemi. Nám křesťanství nepřikazuje, abychom nosili bikiny, a tak si myslím, že bychom měli burkiny respektovat, protože to není nic strašného” (respondentka Jana).

4.4 Islám a média

Islám je v posledních letech velmi diskutovaným tématem. Zájem o islám neustále narůstá, a dle mého názoru, tomu tak je příchodem migrantů z arabských zemí. Média nám dennodenně podsouvají hrozby islámu a jeho temnou stránku. Všude na světě se nepochybně dějí špatné věci, nezáleží na tom, jestli se dějí nebo nedějí z náboženských pohnutek. Problém nastává v případě, že nám média ukazují pouze ty špatné věci, ty tragédie, které se nepochybně v muslimských zemích dějí, ale které se dějí i v Evropě.

Asi nejznámějším dílem, které velmi ovlivnilo pohled na muslimskou komunitu, je kniha *Bez dcerky neodejdu* (Not Without My Daughter), kterou podle vlastní zkušenosti sepsala Betty Mahmoodyová (Mahmoodyová 1992). Na motivy knihy vznikl roku 1991 film, který dle mého názoru ovlivnil západní myšlení více jak kniha. Příběh vypráví o Američance Betty a jejím iránském manželovi, který se v Americe chová jako naprosto dokonalý muž. Po zvítězení islámské revoluce navštíví i s Betty a jejich dcerou, svůj rodný Írán. V Íránu se však změní z dokonalého muže na tyrana, a Betty se i se svojí dcerou začíná pokoušet o útěk zpět do Ameriky.

Média výrazně zvyšují odpor vůči islámu, když silně medializují události, které sice nemají s náboženstvím nic společného, ale čtenáři či posluchači si je s islámem pochopitelně

spojují bez hlubšího zamyšlení. Příkladem můžou být demonstrace v Teplicích, proti údajně nepořádné a hlučné klientele arabského původu. Tyto demonstrace měly hesla, které zněly „odpor proti islamizaci“ atd. (Ostřanský 2017: 20). „Muslimové jsou představováni jako cizinci, je zdůrazňována jejich odlišnost, která je vesměs chápána negativně. Významné jsou také tendence zaměňovat postoj jednotlivce s názorem celé komunity, a to i přesto, že ve většině případů není specifikováno, za koho či ve jménu koho tyto „mluvčí“ hovoří (Křížková 2006: 8).

4.5 Islamofobie

Islamofobie je tzv. odpor vůči muslimům a často je spojena také s averzí vůči Arabům (Ostřanský 2014: 29). Islamofobisté vytváří nejrůznější konspirace, například, že islamofobie souvisí s demografií. Jejich konspirace vycházejí z předpokladu, že díky neustálé migraci, se kterou souvisí více muslimů, se islám stane v Evropě většinovým náboženstvím (Ostřanský 2014: 56). Dalo by se předpokládat, že čím více se lidé mohou o islám informovat, tím více vzroste všeobecné povědomí a případné debaty se ponesou na vyšší úrovni. Bohužel tomu tak není, protože jsme zatíženi spoustou polopravd a zkreslení o islám. Bronislav Ostřanský píše ve své knize Islamofobie po česku, že „Ve vztahu k islámu (a to platí i obecněji) lidé často nehledají seriózní zdroje informací, nýbrž to, co je beztak utvrdí v jejich názorech. Na internetu to jde snadno“ (Ostřanský 2017: 19). Zajímavý příklad islamofobie popisuje Tzvetan Todorov. Po atentátu 11. září 2001 byl schválený zákon, který říká, že kdokoli je podezřelý z teroristického činu, může být vzat do vazby, bez soudu, na dobu neurčitou. Tento zákon byl schválený narychlo a ve velmi emočně vypjaté situaci. Doplatil na to muž jménem Sihali, kterého zatklly anglické úřady po atentátech v metru v roce 2006. Sihali strávil ve vazbě čtyři měsíce a po propuštění byl přísně hlídán. Nemohl se s nikým bavit, měl zakázaný počítač i mobilní telefon a nosil elektrický náramek, který mu znemožňoval opustit své bydliště o více jak 2 km². V roce 2007 byl shledán nevinným a čekal, zda ho deportují nebo jeho pobyt zlegalizují. Přesto, že byl shledán nevinným, byl několik let vězněn a stal se tak obětí atmosféry strachu (Todorov 2011: 118). Zuzane Burgerová uvádí, že přibližně 60 % Čechů má strach z islámského náboženství a 55 % Čechů se obává války civilizací mezi Západem a muslimským světem *in* (Burgerová *in* Černý 2015: 64).

5 Islám

Ve volném překladu znamená Islám dobrovolné podrobení se Bohu. Vychází z arabského slova *aslama* – podrobit se. Islám jako náboženské učení vznikl počátkem 7. století na Arabském poloostrově v prostředí obchodnických oáz žijících ve vratké symbióze s kočovnými beduínskými kmeny. Jeho vznik byl reakcí na krizové jevy ve společnosti „městských republik“ na křižovatce obchodních tras. Jednu z nich představovala oáza Mekka v srdci pohoří Hidžáz, dnes na území Saúdské Arábie (Mendel 2015: 17). Dnes je to druhé největší náboženství. Různé zdroje uvádí počty jeho vyznavačů, ale dle mého názoru jsou to velice nepřesná čísla, protože si musíme položit otázku, kdo je či není dobrým/správným muslimem. Při terénním výzkumu, jsem se dozvěděla, že více než 50 % respondentek uvedlo, že se jejich muži cítí být muslimy, ale nedodržují všechny zvyky a pravidla. Tudíž se nemohou považovat za ortodoxní muslimy, ale přesto se jimi cítí být. Potom jsou statistické údaje o počtech vyznavačů Islámu neobjektivní. Islám je v současné době druhým největším světovým náboženstvím. Muslimové převažují až ve čtyřiceti zemích. Toto náboženství se šíří nejrychleji ze všech (Janda 2009: 27). Islám souvisí s judaismem, východním křesťanstvím, a také navazuje na arabské polyteistické tradice. Přesto je osobitým náboženstvím s vlastní naukou, pravidly a historickým vývojem (Mendel 2015: 20).

5.1 Základy islámu

Muhammad mezi svými stoupenci zaváděl, od samého počátku vzniku islámu, smysl pro komunitní identitu a pouto víry. Od roku 622, kdy se začalo vytvářet islámské společenství, získal islám ideální, charakteristický celek principů, které spojují duchovní i světská hlediska života nejen prostřednictvím vědomí, ale i lidských vztahů v sociálním prostředí. Po prorokově smrti dokázali muslimové během jednoho století začlenit do muslimské říše země od Španělska přes střední Asii až po Indii (Janda 2009: 45).

5.1.1 Islámské doktríny

Islámská doktrína vychází ze čtyř fundamentálních principů.

- 1) korán – znamená čtení či recitaci. Představuje Boží slovo, které předal Muhammadovi archanděl Gabriel. Zdroj islámského učení. Části koránu, které se zjevily prorokovi Muhammadovi v Mekce se týkají etického a duchovního učení a dne posledního soudu. Části, které se prorokovi zjevily v Medíně se týkají sociální legislativy, uctívání a politicko-morálních ustavení a řízení komunity.

- 2) sunna – představuje „tradici“. Před vznikem islámu nazývali Arabové slovem sunna kmenové nebo zvykové právo. Po vzniku islámu se začala překládat jako příklad Proroka. Jde o sbírky, které nesou název hadíth, jsou sestavené v 9. století, a ve kterých jsou zaznamenána slova a skutky proroka Muhammada.
- 3) idžmá – v překladu znamená „konsenzus“ právních autorit. K jejímu rozšíření došlo v 8. století, při standardizaci právní teorie a praxe, které překonávaly individuální a regionální rozdíly názorů. Pokud se od 9. století v praxi objevily otázky, v nichž byl dosáhnout konsenzus, považovaly se tyto otázky za uzavřené a nesměly být zpochybňovány.
- 4) idžtihád – znamená „individuální úsudek“. Byl vytvořen k právnímu řešení nového problému. Když se proměnilo idžmá na kontroverzní mechanismus, který nesměl být zpochybňován, tak idžtihád zanikl. V 18. a 19. století však reformátoři způsobily, že byl tento princip znovu zaveden (Janda 2009: 46-47).

5.2 Pět pilířů Islámu

5.2.1 Šaháda

Šaháda znamená v arabštině vyznání víry, přesněji dosvědčení islámské víry. Znamená to verbální příslušnost k islámu a odevzdanosti k Bohu. „Ašhadu anna lá iláha illálláhi wa Muhammadun rasúlláhi – Není božstva kromě Boha a Muhammad je posel Boží“ (Mendel 2015: 133).

Vyznání víry je složeno ze dvou částí Koránu. V první části musí vyznavač islámu odmítnout, že je více božstev, a věřit, že je pouze jeden Bůh a to Allah. Miloš Mendel píše, že podle právní vědy se stane formálním muslimem každý, kdo toto vyznání pronese, i když bylo proneseno neupřímně. Konvertování k islámu je však samozřejmě složitějším úkonem. První část vyznání dodnes skanduje dav při islámských shromážděních. Každý, kdo vysloví Šahádu před svou smrtí, nazývá se šahíd neboli vyznavač, a je připraven přijít do ráje (Mendel 2015: 133-134).

5.2.2 Salát

Salát znamená v arabštině modlitbu. Je to základní povinnost všech muslimů. Aby mohla být modlitba platná, musí se dodržet několik podmínek. 1) Rituální čistotu těla, 2) Čistotu místa a šatu a náležité odění, 3) Dodržení modlitebních časů, 4) Zachování správného modlitebního

směru, 5) Zbožné předsevzetí. Muslim nemusí vykonávat modlitbu pouze v mešitě. Může ji vykonávat na jakémkoli neposkvrněném místě, proto je často používán při modlení kobereček. Musí se také dodržovat modlitební intervaly, které jsou ohlašovány z minaretů (Ostřanský 2009: 134-135).

Během modlení se vykonává cyklus pohybů, kdy věřící opakovaně vstává, klaní se, poklekne a dotkne se země obličejem, posadí se klečmo, a nakonec znovu poklekne a dotkne se obličejem země. Toto se nazývá cyklem rak'a. Jednotlivé modlitby se liší počtem cyklů. Každý muslim se musí denně 5x pomodlit. Existují také příležitostné modlitby, jako např. páteční modlitba (salát al-džum'a) (Ostřanský 2009: 135).

5.2.3 Zakát

Zakát pochází z arabského slova almužna. Islámské právo chápe almužnu dvěma způsoby. 1) Muslim je povinný vrátit části majetku, které mu Bůh umožnil získat a také je povinen dát odpustek za hříšnou touhu vlastnit. 2) jako obnos, jímž pomohou potřebnému člověku. Je chápána jako solidarita, či forma dobročinnosti k potřebným lidem, kterou zavedl Mohammad.

Dát almužnu se stalo ctnostným darem, který byl v průběhu rozvoje chalífátu vyvinut ve státní daň. Zakát se odváděl vždy na konci lunárního roku. Byl odváděn v podobě devíti druhů naturálií a peněz. Almužnu musí odvádět každý dospělý muslim, který vlastní více, než je zákonem stanovené minimum. Nevztahuje se na otroky, děti, tělesně a duševně postižené či na příslušníky jiné víry (Mendel 2015: 134-135).

5.2.4 Saum

Saum znamená v arabštině Půst. Začíná v měsíci ramadánu, posledního 29. dne měsíce ša'bán. Je projevem zbožnosti, ale nejen pro muslimy. Půst přejalo i křesťanství jako vyjádření zbožnosti a skromnosti ve víře v Hospodina. Podle Mendela je podstata půstu spíše praktická pro zdraví obyvatel tehdejšího Předního východu, krátkodobý půst je pro lidský organismus prospěšný (Mendel 2015: 135-136).

Ti nejhorlivější muslimové v průběhu půstu nekonzumují žádné potraviny, nepožívají žádné tekutiny, nežívají tabák, nekouří, a dokonce ani nepolykají sliny. Prorok Mohammad nejdříve vůbec nevyzýval k odříkávání stravy jako projevu víry v Boha. Vyzývat k půstu začal až roku 622, aby si v Medíně na svoji stranu naklonil židovské kmeny. Později půst rozšířil na 30 dní, tedy na celý měsíc ramadán. Půst se nevztahuje na děti do určitého věku, těhotné ženy, nemocné a cestující. Za úsvitu každého postního dne v měsíci se musí vyslovit

předsevzetí (níja) – Znamená nějaký úmysl či záměr. Je nezbytnou podmínkou platnosti náboženských úkonů. Zabraňuje, aby se bohoslužebné činy nestaly pouze mechanickým opakováním (Ostřanský 2009: 147). Půst končí vždy za soumraku každého dne, a nastává iftár – znamená, že muslimové zasedají k jídlu. Součástí jsou noční oslavy, jejichž rozsah souvisí se sociálním postavením rodiny.

Ramadán se bohužel v posledních desítkách let stává měsícem, kdy se uskutečňují proti muslimům vojenské či teroristické akce, protože se muslimové během tohoto měsíce musí vyvarovat násilí (Mendel 2015: 137-138).

5.2.5 Hadždž

Arabským pojem Hadždž se označuje pouť do Mekky. Každý muslim, který je duševně zdravý, je povinen alespoň jednou za život uskutečnit tuto pouť. Jedná se ovšem o jedinou náboženskou povinnost, kterou z vážných zdravotních nebo sociálních důvodů, nemusí muslim absolvovat, ale může za sebe poslat náhradníka, kterému proplatí náklady na cestu do Mekky. Účastí na pouti muslim demonstruje pokoru k Bohu a přízeň celé muslimské obci (Mendel 2009: 138).

Pouť lze podniknout pouze v přesně stanovených dnech posledního měsíce dhú-l-hidždža. Aby pouť mohla být považována za platnou, musí při ní být splněno několik podmínek. Muslim by měl před svým odchodem na pouť zabezpečit rodinu po dobu, co bude pryč. To, že se muslim vydává na pouť znamená, že bude v budoucnu žít zbožněji a ctnostněji. Před vstupem do al-haram aš-šaráf (posvátný okrsek, kterým se myslí okolí Mekky a Medíny) musí být oděn do poutního šatu. V tomto šatu se poutník nesmí holiť, česat, stříhat si nehty, ale také nesmí prolévat krev, trhat rostliny či sexuálně obcovat. Dále by se měl vyvarovat hádkám (Ostřanský 2009: 158).

Pouť obsahuje několik rituálů. 1) Sedmkrát obejít Ka'bu, přičemž by se mělo dotýkat a líbat svatyni. 2) Následuje běh mezi dvěma vrchy Marwa a as-Safá, při kterém se recitují verše z Koránu. Tímto během končí umra (menší pouť), kterou může muslim vykonat kdykoli při návštěvě Mekky. Hadždž pokračuje: 3) Sedmého dne dhú al-hidždža se uskuteční promluva ve Velké mešitě. 4) Poutníci se sejdou v údolí Miná, kde celý den rozjímají a modlí se. 5) Devátý den probíhá rituální stání, které symbolizuje pokoru k Bohu. 6) Přemístění ke svatyni Muzdalifa, kde probíhá další modlení. 7) Desátý den celá pouť vrcholí a je obětována ovce jako symbol Ibráhímovy oběti syna (Mendel 2015: 140).

5.3 Korán

Korán je svaté písmo muslimů, hlavní knihou, či náboženským textem Islámu. Skládá se ze 114 súr, které nejsou chronologicky uspořádané. Je psán ve verších, které recituje Muhammad jakožto boží prorok. Podle ortodoxního učení islámu je Korán slovo, které nestvořil Bůh, protože existovalo již od věčnosti. „Naše vyslovování, psaní a přednášení Koránu je stvořené, zatímco Korán sám o sobě je nestvořen” (Hrbek 1972: 46).

„V Koránu Bůh hovoří přímo k mekskému lidu a promlouvá Muhammadovými ústy, stejně jako kdysi ústy hebrejských proroků promlouval v židovském písmu. Proto je jazyk Koránu posvátný, neboť, jak věří muslimové, zachycuje slova, jenž vlastně pronesl Bůh” (Amstrongová 2006: 43-44).

5.3.1 Alláh

„Stvořitel Veškerenstva, jediný a jedinečný, Pán, který nemá sobě rovného. Slovo Alláh znamená prostě Bůh” (Ostřanský 2009: 16). Alláh je považován za jediného boha, a svou vůlí, které se musí lidstvo podřídit, oznámil prostřednictvím posvátného písma Koránu, jehož zjevení měl Alláhův posel Muhammad. Muhammad je považován za posledního z proroků, mimo něj to byli Adam, Noe, Abrahám, Mojžíš, Ježíš atd. (Janda 2009: 27).

Jméno Alláh je však starší nežli samotný islám. Alláh byl označením pro nejvyšší božstvo, které ale Arabové neuctívali, a o kterém měli nejasné představy (Ostřanský 2014: 23).

5.3.2 Muhammad

Muhammad znamená „Velebný” a je prorokem Božím (Janda 2009: 28). Narození Muhammada se datuje k roku 570 n. l. v Mekce. Informace o jeho mládí jsou velice nespolehlivé, neboť jsou zahaleny různými pověstmi a legendami. Faktem však zůstává, že pocházel z chudé a bezvýznamné rodiny, která nezasahovala do politiky, ani do hospodářského života Mekky (Hrbek 1972: 22).

Kolem roku 610 k Muhammadovi poprvé promluvil Alláh, stalo tak na hoře Hira, a Alláhova první slova zněla takto:

*Přednášej ve jménu Pána svého,
Který stvořil člověka z kapky přilnavé...stvořil!
Přednášej, vždyť Pán tvůj je nad míru štědrý.
Ten, jenž naučil perem,*

Naučil člověka, co ještě neznal.

Však pozor, člověk vzpurným se stává,

neb za soběstačného se pokládá,

však věru k Pánu tvému (vše) svůj návrat má (Amstrongová 2006: 34).

Tímto začíná pro Muhammada období strachu, válek a hrozícího nebezpečí v podobě atentátu na jeho osobu. Později je Muhammad donucen opustit Mekku a hledá nové útočiště. Po delší době nachází útočiště v Medíně, kde začíná budovat obraz nového náboženství. První stavba, kterou nechává postavit, slouží jako vzor pro budoucí mešity. Muhammad v ní káže na obyčejné stoličce. Naproti mešitě nechává postavit skromné příbytky pro sebe a své ženy. (Amstrongová 2006: 75). „Tím, že své ženy ubytoval nedaleko mešity, Muhammad navíc mlčky naznačil, že mezi veřejným a soukromým životem není rozdíl, a že se žádné z obou pohlaví nemá omezovat” (Amstrongová 2006: 96). Později se však začaly objevovat potíže. Ženy už pokorně neposlušely své muže, a dokonce jim začali domlouvat či odporovat. „Muhammadovo záměrné sjednocení věcí soukromých a veřejných narušuje mužskou nadvládu, která může přetrvat pouze tehdy, zůstanou-li obě oblasti přísně odděleny (Amstrongová 2006: 116).

Počet Muhammadových manželek v nás může dnes vyvolat dojem, že byl zvrhlíkem. V tehdejší Arábii to bylo naprosto běžné. Muhammad sám nějaký čas vyčníval, když udržoval několik let monogamní vztah se svojí první ženou Chadídžou. (Ishák 2009: 17). Muhammadova manželství však nebyla uzavírána z lásky či chťiče, ale ze strategických a politických důvodů.

Muhammad začíná upevňovat svojí moc. Vyhrává bitvy, díky nimž může ukořistit zboží a potraviny pro své stoupence. Potřebuje ale získat Mekku na svoji stranu. Muhammad ví, že jedině v Mekce může zapůsobit na Araby, aby přestoupili na jeho víru. Dalším problémem zůstává, že muslimové nemohou vykonávat pouť hadždž, protože nejsou v Mekce vítáni (Amstrongová 2006: 120).

Muhammad začne pořádat loupežné výpravy na Kurajšovce (kmen, který ovládal Mekku (Amstrongová 2006: 20). Za cíl měl uloupit velbloudy a zajmout zajatce, aby mohl požadovat výkupné.

Dobít Mekku se Muhammadovi podařilo bez většího krveprolití. Měl armádu o deseti tisících mužů. Obyvatelé Mekky se zalekli takové armády a schovali se ve svých domech. „Prorok nařídil svým velitelům, aby nebojovali s nikým, kromě těch, kdo na ně zaútočí. To se však nevztahovalo na některé nepřátele Alláha, které nařídil zabít, i kdyby se skrývali

v závěsech samotné Ka'by'' (Ishák 2009: 184). Muhammad získá Mekku, ale vrací se do Medíny, kde později roku 632 umírá v klíně jedné z jeho žen. Během deseti let změnil Muhammad politickou i duchovní mapu celé Arábie (Amstrongová 2006: 174). Muhammad byl zakladatelem světového názoru, ve kterém našli a stále nachází uspokojení miliony lidí po celém světě. „Byl člověkem, u něhož tvůrčí imaginace, spojená s bystrým intelektem, vyvolala v život myšlenky a koncepce reagující na věčné otázky lidské existence a vtahů, a to takovým způsobem, že byl schopen dát miliónům lidí náboženství lepší, než měli dřív, dokud nemohli prohlásit, že není božstva kromě Boha a Muhammad je posel boží'' (Hrbek 1972: 45).

6 Tuniská republika

Tuniská republika je přímořský stát nacházející se v severní Africe. Hlavním městem je Tunis. Na západě hraničí s Alžírskem a na východě s Libyí. K Tunisku náleží také ostrovy. Nejznámějším z nich je Djerba, která je oblíbená u turistů, a na které se nejčastěji seznámily respondentky se svými manželi. Tunisko se řadí k arabským zemím s islámskou kulturou. Až 98% obyvatel se hlásí k islámu a pouze 2% obyvatel jsou křesťané či židé. Islám je zde oficiálním náboženstvím (Hamarneh 2012: 179).

6.1 Ekonomická situace

V čele Tuniska stojí prezident, takže je to republika prezidentského typu s jednokomorovým parlamentem. V roce 2011 zde proběhla revoluce, která se nazývá Jasmínová a od té doby se Tunisko demokratizuje. První svobodné volby proběhly v Tunisku v roce 2014, a prvním demokraticky zvoleným prezidentem se stal Beji Caid Essebsi. Industrializace, která je pro rozvoj potřebná, je zde bohužel pomalá, a tak roste napětí mezi centrem a regiony, které zaostávají. Žijí zde modernisté, laici i islamisté (ZÚ ČR v Tunisu 2019). Ústava přijatá počátkem roku 2014 vyhláší islám za státní náboženství, ale zároveň zaručuje svobodu víry, rovnost pohlaví, politickou pluralitu a práva opozice (Kropáček 2017). Zvládnutá revoluce, která vedla k demokratizaci a proběhla bez zbytečného krveprolití, byla oceněna Nobelovou cenou míru. V roce 2016 byla schválena „Vláda národní jednoty“, která bojuje proti korupci a terorismu, podporuje růst ekonomiky a zaměstnanosti, potlačuje pašerácké mafie. Dále se snaží zamezit růstu inflace, vést vyrovnaný rozpočet a vytvořit podmínky pro investory ze zahraničí. Mezi pilíře Tuniské republiky patří těžba fosfátů, zemědělská výroba, turistický ruch a pomalu rostoucí průmysl. Nezaměstnanost je zde stále vysoká, státní dluh nadále roste a valutová rezerva nestačí ani na tři měsíce, toto všechno je největším rizikem pro demokratický vývoj země. Prioritou je zajištění makroekonomické stability (ZÚ ČR v Tunisu 2019). „Chronické hospodářské problémy přetrvávají, ale nové politické struktury se na ně snaží reagovat jinak než represemi. Armáda neaspiruje na postavení svébytné a rozhodující síly ve státě“ (Mendel 2015: 199).

6.2. Arabské jaro

Jasmínová revoluce nebo jak ji Tunisané nazývají „revoluce důstojnosti“ započala, když se před radnicí ve městě Sídí Bú Zíd upálil zelinář Muhammad Búazízí. Stalo se to 17. prosince 2010. Mladík tak učinil po tom, co ho ponížila žena (úřednice), která mu před svědky vyťala políček (Mendel 2015: 185). Zároveň byl frustrovaný z chudoby a bezmoci s tím cokoli udělat. Jeho smrt se stala bodem zlomu. Tisíce mladých lidí vyšli do ulic a protestovali proti ekonomické situaci, nezaměstnanosti či korupci. Většina mladých lidí se shodla na tom, že to byl čin ze zoufalství (Mendel 2015: 187). Búazízí začal být považován za mučedníka, i když podle islámského práva je sebevražda nepřipustná, a podle džihádu se připouští pouze, pokud při sebevražedném činu zahynou i nepřátelé (Warner 2015: 11-13). Proti demonstrantům byli nasazeni příslušníci stranických milicí a policie. Tyto složky však reagovali nepřiměřeně, jelikož byly zaskočeny intenzitou nepokojů. Během několika dnů bylo usmrceno nebo těžce zraněno několik desítek osob (Mendel 2015: 188). Prezident odstoupil 14. ledna 2011 a s celou rodinou, i se státními rezervami, uprchl do saúdskoarabské Džiddy (Mendel 2015: 189).

V roce 2014 byla schválena nová ústava, která zajišťuje „svobodu slova a vyznání, pluralitní politický systém a rovnoprávné postavení žen, včetně jejich práva na vzdělání a účasti na správě státu“ (Mendel 2015: 198). Ústava dále přikazuje, že státním náboženstvím je i nadále islám a prezidentem se může stát pouze muslim. Mendel k tomuto doplňuje, že je to pouze „rutinní informace všech ústavodárných dokumentů v republikánských zřízeních arabského světa“ (Mendel 2015: 198).

6.3. Cestovní ruch

Turismus se řadí mezi nejvýznamnější zdroje země. Podle Hamarneh navštíví Tunisko až 7 mil. turistů ročně. Nejvíce turistů přichází z Evropy. Největší rozvoj turismu je na pobřeží při Hammametském zálivu (Hammamet, Monastir) a na ostrově Djerba (Hamarneh 2012: 180). Také Sahara je lákadlem pro turisty. Ze Sahary pochází manžel respondentky Veroniky.

6.3.1 Animátor

Tento pojem se používá v cestovním ruchu, a označuje pracovníka hotelu, který má za úkol vymýšlet zábavný program pro turisty. Animátor baví obyvatele hotelu celý den a vytváří také večerní program. Vymýšlí zábavu jak pro dospělé turisty, tak i pro děti. Bývají to většinou místní obyvatelé, kteří znají dokonale zdejší destinaci a kulturní zvyky dané země. Musí být jazykově nadaní. Anglický jazyk na velmi dobré úrovni je základ, a potom by také měli znát dobře jazyk země, ve které pracují. V Tunisku jsou to většinou mladí muži. Více jak polovina manželů mých respondentek pracovala v hotelu jako animátoři.

Mladí muži, kteří pracují v hotelích nejčastěji jako animátoři, využívají svého exotického vzhledu a své „tajemné kultury“ k tomu, aby k sobě přilákali ženy z různých zemí Evropy. Podle Statistického úřadu České republiky je v letech 1995 až 2018 patrný nárůst počtu uzavřených sňatků mezi ženou s českým občanstvím a mužem s tuniským občanstvím. V roce 1995 bylo těchto sňatků evidováno 12, zatímco v roce 2018 jich bylo evidováno již 64 (Český statistický úřad 2019). Tento nárůst můžeme přisuzovat právě „exotičnu“, které v sobě nesou tunišští muži a jejich kultura. Edward W. Said říká, že Orient je něco, kam člověk přichází jako Kolumbus do Ameriky, a snaží se vytvořit nový svět (Said 2008: 73). Statistický úřad dále uvádí, že je větší počet sňatků českých žen s tuniskými muži než např. s muži s egyptským občanstvím (Český statistický úřad 2019).

7 Empirická část

7.1 Cíle výzkumu

Výzkum se orientuje na ženy ze smíšených párů žijících v České republice. Cílem výzkumu je zjistit, jak ženy z těchto párů vnímají integraci svých mužů do české společnosti a jaký význam má při integraci náboženství. Dále se zde zaměřuji na to, kde se páry nejčastěji seznamují, jak probíhá tradiční tuniská svatba, a v neposlední řadě na to, jaký proces musejí páry společně podstoupit při získání víz.

7.2 Výzkumný problém

Výzkum primárně zkoumá integraci tuniských mužů, do české společnosti, z pohledu jejich žen.

7.3 Výzkumné otázky

1. Jak interpretují ženy ze smíšených párů proces integrace do české společnosti?
2. Jakou roli hraje náboženství v procesu integrace?
3. Jaká je motivace vzniku smíšených manželství?

7.4 Metodologie

Pro své šetření jsem si vybrala kvalitativní výzkum, a to nejen z důvodu malého vzorku, který mám, ale především pro přesnější informace od respondentek, díky kterým mohu jít při svém výzkumu více do hloubky. Domnívám se, že kvalitativní způsob šetření je pro mou práci nejvhodnější, protože se snažím zjistit, jak ženy interpretují manželství s tuniskými muži a dále jak interpretují integraci svých mužů do české společnosti.

Pro svůj výzkum jsem zvolila biografickou metodu a strukturované rozhovory. „Biografická metoda je založena na životních příbězích a vychází z vyprávění člověka o svém životě a jeho podstatných částech” *in* (Svoboda 2007 *in* Bertaux-Kohli 1984: 216). Biografickou metodu jsem použila na svou hlavní respondentku Veroniku. V této práci již zmiňuji, že mám s Veronikou přátelský vztah, a proto je ke mně při svých výpovědích upřímná a velmi otevřená. Nechává mě nahlédnout hluboko do svého soukromí. „V počáteční fázi je rozhovor prostě rolí, která danou osobu ukazuje ve zvláštním úhlu. Jakmile respondent překročí tuto fázi a osobně se zapojí, oprostí se od zvláštních kontextů, v nichž se jeho

identita vyjevuje pouze z určitého hlediska, mluví s větší hloubkou o sobě samém” (Kaufmann 2007: 79). Pod biografickou metodu spadá narativní interview, na které jsem se nejvíce zaměřila. Narativ je informátorem (písemně či ústně) pojatá událost z jeho života (Svoboda 2007). Narativní interview jsou tzv. polostrukturované rozhovory a cílem badatele je udržet tyto rozhovory u tématu, jež je předmětem jeho zájmu (Svoboda 2007). Při výpovědích Veroniky jsem tuto metodu polostrukturovaného rozhovoru využila. Měla jsem předpřipravené otázky/témata, kterými jsem se chtěla zabývat, ale do rozhovoru jsem se snažila zasahovat minimálně. Nechávala jsem Veroniku mluvit samostatně bez přerušování, s občasnými doplňujícími otázkami. V neposlední řadě jsem její skoro roční cestu, od svatby až po příjezd jejího muže do České republiky, absolvovala s ní, tudíž si troufám tvrdit, že vím o všem z „první ruky”. Na ostatní respondentky jsem použila metodu strukturovaného rozhovoru, kdy jsem měla přesně stanovené otázky/témata, kterými jsem se chtěla zabývat, ale zároveň jsem se snažila nechat respondentky mluvit bez přerušování a hlídala jsem, aby se příliš nevzdalovaly od tématu. Možnost mluvit o sobě, o svém životě - „přináší radost z projevu, radost z toho, že mají co říci, že to můžou říci a dobře říci, která nutí říkat stále víc. Pak se může stát, že na výzkumníka a rozhovorovou situaci navzdory jejich neobvyklé povaze úspěšně zapomene a zvítězí chuť mluvit. Mluvit o sobě k svým způsobem anonymnímu publiku a zároveň nepřestávat mluvit k sobě” (Kaufmann 2007: 73). Při psaní praktické části práce přidávám k rozhovorům své myšlenky, pocity či vzpomínky a činím tak kurzivou.

7.5 Výzkumný vzorek

Výzkumným vzorkem je osm žen, které žijí ve smíšeném manželství s Tunisany. Jde o osm žen, které byly ochotné zodpovědět všechny moje otázky, a nechali tak nahlédnout do svého soukromí. Pro můj výzkum není důležitý věk, vzdělání či životní úroveň nebo rodinné poměry. Jedinými kritérii při sběru dat byly páry, které jsou sezdané, a žijí společně na území České republiky, přičemž žena je vždy původem z České republiky, a muž je vždy původem z Tuniské republiky. Hlavní respondentkou je moje velmi dobrá přítelkyně, která si vzala svého muže pocházejícího z Tunisu v roce 2017. Jelikož je mi, vzhledem k našemu vztahu, velmi otevřená, je pilířem/klíčovou respondentkou této práce. Zbylé respondentky jsem získala metodou sněhové koule. Kdy mi hlavní respondentka dávala tipy na případné vhodné respondentky, a já je oslovovala (Jeřábek 1993: 162). Výzkumný vzorek jsem oslovila na sociálních sítích, a rozhovory jsem prováděla osobně. Výzkumným vzorkem jsou pouze ženy z těchto párů.

„Antropologové často provádějí výzkumy v malých komunitách, kde etnografická data nezískávají pomocí reprezentativního vzorku populace, ale prostřednictvím několika vybraných informátorů. Jejich hlavní vlastností je kulturní kompetence, jinými slovy, musí mít co říci k vybranému předmětu výzkumu” (Soukup: 2014: 97). Nad riziky, která mohou vzniknout při výpovědích či pohledu na různé situace, pouze jedné osoby z páru, se zamýšlím v kapitole 7.6 Etická rizika výzkumu.

7.6 Etická rizika výzkumu

Zde se chci zabývat problematikou mravních jevů v této práci. „Hlavní otázka, jako u všech helénistických etik zní, co je nejvyšším dobrem a co je nejvyšším zlem, a co je třeba činit a čeho nechat, aby člověk nejvyššího dobra dosáhl a nejvyššímu zlu se vyhnul” (Semrádová 2009: 36). Již etické normy, které jsou uvedeny v desateru, nám připomínají základní nároky na lidské svědomí (Semrádová 2009: 39). Plně si uvědomuji, že výzkum založený pouze na jednostranném pohledu nemůže být na 100% průkazný. Každá z respondentek má na svého muže, manželství, ale i problémy v něm, svůj vlastní pohled. Prezентují mi pouze svojí vlastní realitu. Snažím se však formulovat otázky neutrálním způsobem, a případné negativní postoje/názory či pohledy na různé situace k druhé polovičce z páru brát s nadhledem, protože bohužel neznám názor druhé strany. Proto tento výzkum nemůže být objektivní, ale snažím se, aby alespoň z nějaké části byl. Pouze jedna respondentka si přála zůstat v anonymitě, a bylo jí to samozřejmě umožněno.

8 Životní příběhy

Sběr životních příběhů je v dnešním antropologickém výzkumu čím dál více používaným zdrojem získávání informací. Životní příběhy vznikají dlouhodobou spoluprací a na základě společných rozhovorů, kdy nechá informátor nahlédnout antropologa do svých vzpomínek. „Prezentování kultury prostřednictvím informací o životě jednoho či několika málo jedinců čelí problému reprezentativnosti výsledků takto zaměřených výzkumů” (Soukup: 2014: 103). Není to však dáno ani tak tím, že má antropolog málo respondentů oné kultury, kterou chce zkoumat, nýbrž tím, že si za své respondenty nevybere „normální” či typické reprezentanty oné kultury. Můžeme to vidět na příkladu Marjorie Shostakové, která na životních příbězích Nisi, kungské ženy, popsala život příslušníků kmene Kungů. Nisy život však nebyl úplně průměrným životem kungské ženy. Dá se říci, že její život provázely tragické události. Nisino vyprávění zkresluje pohled na její kulturu a staví ji do vyhraněné pozice (Shostaková 1993).

8.1 Veronika a Iskander

8.1.1 Seznámení

Veronika je moje velmi dobrá kamarádka, se kterou se znám již od dětských let. Je to právě ona, kvůli které jsem se rozhodla zkoumat právě toto téma.

Veronika se s Iskanderem seznámila přes sociální síť, když pobývala v Anglii jako au-pair. V Anglii přišla poprvé do styku s muži z arabských zemí a podle svých slov v nich našla zalíbení. S Iskanderem se začali postupně seznamovat a později i sbližovat. On tehdy studoval v Německu informatiku na vysoké škole. Jelikož si špatně platil zdravotní pojištění, tak byl z Německa vyhoštěn, a k tomu dostal půlroční zákaz vstupu do Evropy. Po dobu toho půl roku za ním Veronika 2x letěla do Tuniska na 14 dní, aby se lépe poznali.

Byl to tehdy šok jak pro mě, tak pro její rodiče. Aby toho nebylo málo, tak kromě toho, že se Veronika rozhodla letět za úplně neznámým člověkem na vlastní pěst, do země mimo evropskou unii a v době, kdy propukla velká migrační krize, terorismus, únosy a nesmyslné zabíjení turistů, měla za Iskanderem jet z letiště 8 hodin autobusem, skoro až k poušti Sahara. První, co mě napadlo bylo, že jí tam usmrtí a na té poušti zakope, a nikdo už jí nikdy nenajde. Nikdo jsme jí to nebyl schopný rozmluvit, a tak jsme se všichni mohli jen modlit, aby to dobře dopadlo (pozn. Autorky). „Byla jsem šíleně zamilovaná, myslela jsem si, že to bude napořád. Jelikož byl daleko, tak sem ho prostě chtěla mít hned u sebe. Nebylo to jako, že se s tím klukem vídáš několikrát týdně, a máš pocit, že ho chceš vidět furt. Tohle bylo mnohem

silnější, protože zakázané ovoce víc chutná’’. Vše však proběhlo v naprostém pořádku, k údivu všech a k úlevě jejích rodičů. Při návštěvách Iskandera v Tunisku nemohla být Veronika ubytována u Iskanderových rodičů, pokud s Iskanderem nebyli manželé. Proto si pronajímali hotelový pokoj v Tunisu. Předmanželský sexuální styk a také cizoložství, spadá mezi tresty, které jsou jmenované v Koránu. Předmanželský sexuální styk bývá potrestán bičováním. Je však těžko dokazatelný, islámské právo má několik podmínek, které předmanželský styk, ale i cizoložství prokážou. Spravedlnost berou nejčastěji do rukou rodinní příslušníci (Ostránský 2014: 39). Veronika si Iskandera při své třetí návštěvě Tunisu vzala za muže. Proběhla tradiční Tuniská svatba jen s příbuznými ze strany ženicha, kterou platili rodiče ženicha. Svatba se v České republice, pro rodinu a přátele Veroniky nekonala, protože na to nebyly peníze.

Po svatbě následoval rok plný úsilí o to, aby dostal Iskander vízum a mohl začít žít s Veronikou v České republice. Hrozilo, že jim bude vízum zamítnuto, protože byl Iskander vyhoštěn z Německa a dostal zákaz do Evropy. Z toho důvodu mohli o vízum zažádat až po výše zmíněném půl roce. „On studoval v Německu jeden rok informatiku na vysoké škole, ale protože si špatně platil zdravotní pojištění, tak ho vyhostili na půl roku. On si prý platil nějaký nižší zdravotní, než měl, a tak měl u státu nějaký dluh, ale nebylo to moc peněz. Úřednice, která na to přišla byla nemilosrdná, a i když jí Iskander říkal, že ten dluh může doplatit, tak jí to prostě nezajímalo’’.“

8.1.2 Tuniská svatba – vzpomínky respondentky Veroniky

Nejdřív jsem musela jít na městský úřad, na matriku, u nás v Letňanech a tam mi dali vysvědčení nebo osvědčení, teď nevím, myslím, že vysvědčení se to jmenuje dokonce. K způsobilosti k sňatku v zahraničí, kde jsem musela vyplnit jméno Angryho (tak nazývá Veronika svého muže, protože je neustále našťavaný) a své jméno. Stálo to myslím 500 Kč a udělali mi to na počkání. Když jsem měla tento papír, tak jsem musela počkat do termínu svatby, protože tenkrát, myslím, že teď už je to neomezený, nesměly být ty papíry starší než 21 dní, takže jsem potom šla někam na Jižní město, myslím, že na Roztyly. No Prostě jsem se narodila na Praze 4, takže prostě někam tam. Šla jsem si pro duplikát rodného listu, protože já jsem měla ještě ten malej rodněj list, a hlavně jsem potřebovala ten duplikát, protože na ten duplikát mi pak dávali různý razítka. Duplikát stál 100 Kč. Potom jsem musela na magistrát hl. m. Prahy, to je v Junngmanový, tam mi na to zadarmo dali nějaký razítka. Potom jsem musela na ministerstvo zahraničních věcí, to je na Pražském hradě, pro další

razítka, tam jsem platila jeden kolek za 100 Kč. No a jako poslední, to už se dneska myslím nemusí, ale nejsem si jistá, tak jsem šla na tuniskou ambasádu v Praze, kde mi taky dali nějaký razítka, za ty jsem platila 300 Kč nebo 500 Kč, teď nevím. Potom jsem všechny tyto papíry musela nechat soudně přeložit do francouzštiny a do arabštiny, protože francouzština je v Tunisku taky úřední jazyk. Pamatuju si, že do francouzštiny to bylo levnější.

Nějaké přípravy na svatbu moc nebyly, protože všechno zařizoval Angry a jeho rodina. Angry musel jít tam k nim na úřad domluvit termín svatby. Normálně, když bych tam přijela, tak jim musím dát ty papíry, a on to teprve může jít domluvit, jenže on měl známý, takže stačilo, že jsem mu ty papíry naskenovala a ty originály jsem doložila až po příjezdu, takže jsme si mohli domluvit termín svatby už předem. V Tunisku je potřeba papír o tom, že jste oba zdraví a informovaný o svém zdravotním stavu, ale to by stálo další peníze, a hlavně další čas, takže Angry tam nějakému doktorovi dal 20 euro a prostě to nějak zfalšovali. Víím, že spousta holek to udělala jako my, ale některé to i podstoupily, tak jak to mělo být. Funguje to tak, že musíš jít do nemocnice, kde ti odeberou krev, dokonce jsem slyšela od jedné kamarádky, že byla na rentgenu plic, a to prý bylo hodně drahý, asi 3000 Kč, což jsou v Tunisku docela velké prachy. Prostě vyžadují tady ten papír a je jedno jak si ho seženeš.

Když jsem přijela do Tuniska, tak jsme zařizovali už jenom dort. Ten jsme měli zadarmo od známého. No a chtěla jsem sehnat kytku, no ale jelikož Angry bydlí ve městě na Sahaře, tak tam prostě není květinářství, a kytky se tam prodávají jen výjimečně a pouze sezóně. Takže květinářství nebylo a kytku jsem neměla. V den svatby jsme ráno jeli za jeho rodinou a jeho ségra mě odvedla na hennu, takovou tu černou, já teď nevím, ono se jí říká nějak jinak. Vlastně počkej, den před tím, večer, jsme jeli za jeho rodinou a oni mi udělali takovou oranžovou hennu zevnitř ruky. Takový oranžovo-červený obtisky. To se vlastně dělá vždycky, když má někdo svatbu. Angrymu takhle obarvili malíček, stejnou barvou. To se prostě dělá chlapům. On teda nechtěl, ale prostě se to tak musí dělat, že se chlapům obarví malíček, ale ne celý, jen po nehet. Druhý den ráno jsem teda šla na tu černou hennu, to vypadá trošku jak tetování, ale má to k tomu docela daleko. No a tam mi vlastně udělali celý ruce a stálo to strašně málo, asi 30 Kč na naše. Potom jsem šla ke kadeřnici, ale ta henna mi nechtěla vůbec uschnout, takže jsem nemohla vůbec nic dělat. Mezi tou hennou a kadeřnicí jsme byli s Angrym na úřadě, kde nás oddali, tam sem byla teda s tou mokrou hennou, takže to bylo vtipný. Na úřadě jsme odevzdali papíry a podepsali, že se bereme, do nějaký knihy, to bylo všechno. To, co říkala oddávající mi Angry překládal. Potom jsem dostala věno. To se tam tak dělá, jakože ne oficiální věno, ale prostě je to tradice, takže to bylo fakt málo, bylo to 20 dinárů, takže asi 200 Kč, nějak tak.

Taková část, na kterou si teď vzpomínám, byla, že jsme tam seděli, a najednou se začali všichni modlit. Prostě zvedli ruce k tváři. Něco, jak když čteš knížku, představ si, že máš v ruce knížku. Já sem nevěděla, co mám dělat, tak sem je zvedla taky. Angry mi pak řekl, že sem to dělat nemusela, když nejsem muslimka. Potom se všichni radovali a bylo po svatbě. Potom jsme se přemístili do baráku jeho dědy a babičky a já jsem šla k té kadeřnici s jeho ségrou. To byla největší věc, který lituju, teda až po té svatbě (Veronika se momentálně rozvádí). Protože ta kadeřnice mě i neskutečně zmalovala, stálo to nějaký tři stovky cca. S vlasama mi nic moc nedělala, jen mi je vyfoukala. Potom mě namalovala, ale úplně hrozně. Vypadala jsem prostě jak tuniský nevěsty, oni jsou vždycky hrozně zmalovaný jako velikonoční vajíčka.

Potom jsem přijela zpátky do toho baráku dědy a babičky. Angry byl u holiče. Když tam u nich jde chlap k holiči, tak to trvá fakt dlouho, musí počkat až na něj přijde řada, a to může trvat i několik hodin. Takže jsem se začala připravovat do svatebních šatů, jeho ségra mi je pomáhala oblíkat. Když už jsem byla oblečená, tak jsem seděla na gauči a všichni se na mě chodili dívat. Taky se semnou všichni fotili jako s nějakou celebritou. Asi po dvou hodinách byl připravený už i Angry. Ty jeho přípravy jsem měla natočený, protože mi to točili, ale už to video bohužel nemám. Prostě ho tam různě oblíkali, a dokonce mu namalovali oční linky černou tužkou. Potom mu dala jeho máma do pusy nějakou bylinu, aby mu udělala červený dásně, a tím se mu zvýraznily bílý zuby. No potom si pro mě Angry konečně přišel, viděl mě v šatech, a společně jsme šli do druhého baráku (dva propojený baráky) na zahradu, kde jsme se začali bavit. Bylo tam cca 50 lidí, což je na jejich poměry dost malá svatba, protože normální svatba je tak 200 lidí. Bylo to asi kvůli tomu, že se Angry s půlkou rodiny nebaví, a hlavně jsme zvali jen rodinu, žádný sousedy. Tam je prostě zvykem, že když se někdo vdává nebo žení, tak že pozve celou vesnici. Žádný extra jídlo jsme neměli, akorát vevnitř bylo něco uvařeného, kdyby měl někdo hlad. Měli jsme ten obrovskej dort, kterej měl asi 5 pater. Pili jsme Fantu, protože alkohol se tam nepije. Alkohol spadá do kategorie omamných látek, a islám ho zakazuje. Sám Prorok Muhammad dospěl od občasného pití (nikoli opíjení se) až k naprosté prohibici, která je zakotvená v Koránu (Ostřanský 2014: 22). Hrála nám tam hudba, takže jsme tancovali. Hlavně jsme se hodně fotili. Potom, když už jsme byli unavený, tak jsme odjeli na pokoj.

Obrázek č. 1. Svatební dort. Zdroj: respondentka Veronika.

Obrázek č. 2. Tradiční tetování před svatebním obřadem č. 1. Zdroj: respondentka Veronika.

Obrázek č. 3. Tradiční tetování před svatebním obřadem č 2. Zdroj: respondentka Veronika

8.1.3 Získání víza

Jak jsem se již zmínila, Veronice a Iskanderovi trvalo celý rok, než získali potřebné dokumenty k udělení víz. Byl to náročný rok plný nejistot. Byl náročný především z toho důvodu, že se po dobu tohoto roku viděli pouze 4x, což je pro vztah velkou zkouškou.

Před tím, než mohli oficiálně požádat o vízum, musela Veronika prokázat, že má stálou práci, že má kde bydlet, a že má na bankovním účtu minimálně 100 000kč. Stát se tímto jistí, aby byla Veronika schopná Iskandera uživit, dokud si např. nenajde práci. Jelikož se Veronika vrátila z Anglie, musela si zde co nejrychleji tyto věci zařídit. Peníze jí půjčil její otec, který ji touto nabídkou velice zaskočil, protože byl od začátku proti jejich sňatku. Veronika si peníze na účtu nechala 14 dní, během kterých úředníci zkontrolovali, jestli tam jsou a poté je vrátila zpět otci. *Je zajímavé, že stát požadoval na bankovním účtu Veroniky 100 000Kč, ale už ho nezajímalo, zda tam ty peníze zůstávají pro případné uživení Iskandera, jak sám určil (pozn. autorky).* Veronika to měla u českých úřadů ztížené tím, že měla pár menších záznamů z minulé doby, kdy se přátelila s „nácky“ a musela tudíž ještě vysvětlovat, proč změnila své přesvědčení. Úřady se totiž tímto způsobem snaží eliminovat takzvané sňatky za peníze, kdy si žena nechá zaplatit za to, že sem dostane muže z různých afrických zemí.

Iskanderovi se podle jeho chování do České republiky zas tak moc nechtělo, a tak ho Veronika musela občas popostrčit, aby si šel podat žádost o vízum na tuniskou ambasádu nebo aby šel opakovaně žádat o vydání platného pasu, když ho několikrát tuniské úřady odbyly. „Tenkrát měl bývalou přítelkyni v Německu. Rozešel se s ní kvůli mně, ale pořád si s ní psal, a to mě velmi mrzelo. Jednou sem se ho ptala, proč si nevezal jí, když spolu chodili dva roky, a on odpověděl, že její rodina je velmi nábožensky založená (respondentka si nepamatuje o jaké náboženství šlo), a že by jí nedovolili vzít si ho. Takže jsem z toho pochopila, že kdyby měl možnost vzít si jí, tak by to udělal, i když už byl se mnou. Já sem byla ale tenkrát hrozně zamilovaná, a byla jsem ráda, že u ní nemá šanci, a proto musí být semnou“. Možná i proto, trvalo tomuto páru (na rozdíl od ostatních párů) tak dlouhou dobu, než získali víza. Nutno podotknout, že veškeré žádosti musel Iskander podávat v Tunisu a ten je od vesnice, kde žil vzdálený cca 500 km (Iskander pochází z vesnice Bazma u města Kabili), takže musel pokaždé v Tunisu přespat, a to stálo peníze. Jelikož Iskander nepracoval, platila tyto cesty Veronika. Veronika se také zmínila, že měla v plánu sem Iskandera dostat všemi možnými způsoby. Kdyby selhaly všechny pokusy, byla rozhodnutá s Iskanderem otěhotnět. Stát totiž k tomuto faktu přihlíží a snaží se o úplnou rodinu v zájmu dítěte.

Iskander si musel podat žádost o turistické vízum, do kterého napsal, že podává žádost o vízum za účelem sloučení rodiny. „Bylo to turistický, protože klasický vízum za účelem sloučení rodiny podle mě neexistuje. Prostě to spadá pod turistický“. V dubnu si v Tunisu na ambasádě zažádal o termín a dostal ho až v září. Na ambasádu musel donést několik dokumentů: oddací list, rodný list, rodný list manželky, cestovní pojištění, rezervaci letenek atd. Jelikož čekal Iskander na termín na ambasádě půl roku, tak si dal záležet, aby mu žádný z dokumentů nechyběl, a aby bylo vše správně vyplněné. Přesto mu úředníci na ambasádě nevyhověli a poslali ho domů kvůli banální chybě. V Tunisku existuje zákon, že v rodném listě muže musí být napsáno jméno jeho manželky. Veroničino jméno tam sice bylo, ale za svobodna. „Ono to tak musí být, protože v Tunisku si ženský neberou jména chlapů, teda většinou. Takže to bylo správně“. Úředníci však trvali na tom, že v rodném listě musí být příjmení, které Veronika získala po svatbě, tedy Iskanderovo příjmení. Iskander musel opustit ambasádu s nepořízenou a další termín dostal znovu za půl roku. Veronika věděla, že všechny papíry byly v pořádku včetně Iskanderova rodného listu, a tak na ambasádu zavolala. Ukázalo se, že chyba byla na straně úředníka a Iskander dostal nový termín již za 14 dní. Po 14 dnech Iskander znovu dorazil na ambasádu a zjistil, že tam žádný termín domluvený nemá. Veronika tedy znovu na ambasádu volala a dozvěděla se, že si nikdo její telefonát, který se před 14 dny uskutečnil, nepamatuje a bylo jí řečeno, že řeší důležitý případ a nemají čas. Veronika jim oznámila, že si bude stěžovat na ministerstvu zahraničních věcí. Iskander byl přijat úředníkem cca 10 minut po telefonátu.

Po tom, co měl Iskander pohovor na ambasádě, čekali manželé přesně dva měsíce na udělení víza. „Oni to nikomu nedají dřív, ani o den. Ikdyž už to vízum v pase bylo, tak mu stejně zavolali až po dvou měsících“. Iskander dostal vízum na 75 dní a přiletěl za Veronikou do České republiky. „Každý to vízum dostává jinak, někdo ho dostane jen na 14 dní, někdo na celé 90 dní, protože se vlastně žádá o vízum do 90. dnů“. Po příletu do ČR se musel do tří dnů přihlásit na cizineckou policii, kde dostal razítko do cestovního pasu (kde v ČR bydlí atd.) Následovalo podání žádosti o přechodný pobyt. K tomu manželé potřebovali především vytisknutou žádost, oddací list a Veronika musela předložit svojí pracovní smlouvu. Iskander dostal do cestovního pasu překlenovací štítek. „Plní to funkci jako vízum, ale není to vízum. Může na to cestovat a má více vstupů než na turistické vízum. Turistické vízum bylo jen na jeden vstup. Takže nemohl opustit schengenský prostor a znovu se vrátit“. Překlenovací štítek znamená „V případě, že jste na území ČR pobýval na dlouhodobé vízum nebo povolení k dlouhodobému pobytu a v řádné lhůtě jste si podal žádost o vydání či prodloužení platnosti povolení k dlouhodobému pobytu, o které prozatím nebylo rozhodnuto,

a platnost vašeho předchozího povolení již skončila'' (MVCR). Tento překlenovací štítek dostal Iskander jen na tři měsíce, a po této době si musel jít zažádat o další překlenovací štítek. Jako žadatel o přechodný pobyt může Iskander zůstat v České republice a je mu dovoleno zde pracovat. Žádost o přechodný pobyt podali manželé v prosinci a na začátku června byli pozváni na pohovor. Každý z manželů vypovídal samostatně a byly jim pokládány občas až kuriózní otázky. Např. Co jste měli včera k večeři? Jak často spolu máte pohlavní styk? Jaké nosí váš partner/partnerka spodní prádlo? Kolik váš partner/partnerka měří/váží? V kolik hodin odchází partnerka do práce? atd. *Musím říci, že na některé otázky se musí partneři opravdu připravit, protože si myslím, že spousta lidí, kteří spolu žijí, o sobě nevědí, kolik přesně měří a váží apod., alespoň dle mé zkušenosti* (pozn. autorky). Přechodný pobyt byl Iskanderovi udělen na konci srpna a platnost má pět let. Měsíc čekal na přidělení rodného čísla.

8.1.4 Společný život

Manželé se nastěhovali do bytu v panelovém domě v Praze. Pro Veroniku bylo velmi obtížné sehnat byt, protože pokaždé, když se zmínila, že její muž je z Tuniska, žádný majitel bytu s ní nechtěl podepsat smlouvu. Nakonec sehnala byt přes známého. Iskander začal po krátké době pracovat u anglické společnosti jako telefonní operátor s angličtinou. Český jazyk se zatím nenaučil, možná i proto, že ho v práci nepoužívá a s Veronikou hovoří anglicky. Od té doby, co je Iskander v České republice se Veronika nestýká se svými kamarády tak jako dříve. Už nechodí do společnosti, protože Iskander není moc společenský a Veronika nechce nikam chodit bez něj. Po roce společného života v České republice se rozhodli přestěhovat do německých Drážďan. Majitel jejich pronajatého bytu a zároveň Veroniky známý, jim neprodloužil nájemní smlouvu. Po tom, jak trvalo dlouho, než tento byt získali, už nechtěli tento proces znovu absolvovat. Německo pro ně byla jasná volba, už jen pro to, že Iskander umí výborně německy a má tam také přátele. Iskander tam pracuje v jedné firmě na výrobu lithiových baterií, a až si dodělá řidičský průkaz, tak by chtěl pracovat jako taxikář. Veronika pracuje jako pokojská, učí se němčinu, protože by chtěla jednou pracovat na letišti.

„I když to není praktikující muslim, tak u něj jeho žena nikdy nebude na prvním místě. Nejvíce miluje Boha, potom svoji matku a až na třetím místě je jeho žena a děti'' (názor respondentky). Na moji otázku, jak mám chápat to, že tvůj muž není praktikujícím muslimem, ale přesto je podle tebe u něj na prvním místě Bůh, odpověděla, že jí toto říká vždy, když se hádají o něco důležitého. „Když chce prosadit svůj názor, tak řekne, že Alláh

říká, že má žena svého muže poslouchat''. Potom také, že muži nedělají domácí práce. *Vyvstává zde však otázka, jestli toto Iskander říká ze svého přesvědčení, nebo tyto fráze používá k vlastnímu prospěchu či z lenosti* (pozn. autorky). Veronika na tom, že dělá veškeré domácí práce sama, neshledává nic neobvyklého, protože je tak prý vychována i většina českých mužů. Neshledává to jako problém, který je spojený s Iskanderovou kulturou, neboť je to tak ve většině domácnostech.

V této době se Veronika chystá podat žádost o rozvod. Důvodem je neslučitelnost povah. Oba dva jsou tvrdohlaví a výbušní. „Kromě toho taky začal strašně hulit trávu. Hulí jí se svýma arabskýma kámošema a prakticky nic jiného nedělá. Nakonec jí začal hulit už i doma, a mě si moc nevšímal. Naštěstí chodí do práce, ale to asi musí, protože se bojí, aby ho neposlali zpět do Tuniska, když už nebudeme manželé. Iskander to nese velice těžce, protože i když není praktikujícím muslimem, tak rozvody neuznává a je to pro něj ponížení. O to větší ponížení to je, když o rozvod požádá žena. „Řekla sem mu, že se chci nechat rozvést, a on začal brečet a prosit mě, ať to nedělám, že se změní. Tak sem mu dala asi měsíc čas, aby mi dokázal, že mě stále miluje a aby přestal s tím hulením. On se ten měsíc fakt docela snažil, ale já sem zjistila, že už ho prostě nechci, takže to pro něj byl hrozný šok, ještě když si myslel, že už je všechno v pořádku''. Impulsem k rozvodu bylo také to, že se Veronika zamilovala do jiného muže pocházejícího z Alžíru (seznámili se na sociálních sítích a v blízké době plánují společné shledání). „Když zjistil, že mám někoho jiného, tak se mnou úplně přestal komunikovat. Řekl, že rozvod nepodepíše. Dozvěděl se, že se chystám letět do Tunisu, a tam se potkat se svým novým přítelem. Řekl mi, že mě udá u Tuniských úřadů za cizoložství, protože jsme stále manželé. Takže vůbec nevím, jak to bude.'' Důvodem rozvodu není dle mé respondentky kulturní odlišnost.

8.2 Tereza a Anas

8.2.1 Seznámení a svatba

Tereza se s Anasem seznámila v létě roku 2016, když byla na dovolené na Djerbě. V hotelu, kde byla ubytovaná, pracoval Anas jako číšník. Tereze bylo tenkrát 16 let a Anasovi o 4 roky více. Rodiče Anase mají rezidenční pobyt v Itálii, takže Anas nepotřeboval žádné vízum, aby mohl do Evropy. Pochází také z bohaté rodiny. Jeho otec má stavební firmu. Tereze bylo tedy jasné, že nedopadne jako další odstrašující případ, kdy je žena využita jen pro to, aby se muž z nějaké africké země dostal do Evropy. Bála se však kultury svého dnes již manžela, protože o ní nic nevěděla. Většinou slyšela jen to špatné, a tak byla již od začátku k tomuto vztahu skeptická. Anas ji však po čase přesvědčil, že to s ní myslí vážně, a že ji bude na rukou nosit (slova respondentky).

Do Tereziných osmnáctých narozenin se pravidelně vídali buďto v České republice anebo v Tunisku. Jelikož chodila Tereza na střední školu, mohla odletět za Anasem pouze přes prázdniny. Přes rok tedy Annas lítal za ní do České republiky. Než složila Tereza maturitní zkoušku, trávila u Annasovy rodiny celé letní prázdniny. Poté, co Tereze dovršilo 18 let, se rozhodli pro svatbu.

Měli velkolepou svatbu v Tunisu pro rodinu a přátele z ženichovi strany, a poté i v České republice pro rodinu a přátele nevěsty. Obě rodiny přijali dobře partnery svých dětí. Annasova rodina je z Terezy nadšená, a Anasovi rodiče se byli už dvakrát podívat v České republice na své vnouče. Znají se tedy i s Terezinými rodiči. Terezy rodina neměla ze začátku z exotického přítele radost, ale stačilo Anase poznat blíže. Hůře to nese pouze Terezy babička, která se odmítá zúčastňovat rodinných akcí, když je na nich přítomen Anas, a která nebyla ani na svatbě. Bohužel zatím neviděla ani své jediné pravnouče. Tereza si však myslí, že se s tím časem smíří a bude mít jejího muže ráda, už kvůli pravnoučeti.

8.2.2 Společný život

Rozhodli se pro společný život v České republice. Jednou se však plánují přestěhovat do Tuniska kvůli rodinné firmě, kterou Anas jednou zdědí po svém otci. Anas zde momentálně studuje vysokou školu ekonomickou v anglickém jazyce a Tereza je na mateřské dovolené s jejich půlročním synem. Manžele podporuje finančně Anasova rodina.

Anas je velice žárlivý a občas by se pral jen kvůli pohledu cizího muže na Terezu. To je jediné, co Tereze na Anasovi vadí. Říká ale, že žárlivost je v každém vztahu, a že u nich je

umocněna tím, že má Anas temperamentní tuniské kořeny. Většinou jí Anasovo žárlení imponuje a během rozhovoru si dělá legraci z toho, že asi nikdy nebude pracovat, protože Anas by nesnesl, kdyby měla v práci kolegy – muže. Jejím životním posláním je být dobrou manželkou a matkou. Anas se o jejich rodinu dokáže finančně postarat sám.

Tento pár to měl oproti ostatním párům jednoduché. Mohli spolu začít žít okamžitě v Evropě, ale i v Tunisku. Jelikož měl Anas peníze i možnost žít v Evropě díky své rodině. S respondentkou jsme se shodli, že to byl velmi pevný základ jejich vztahu, který trvá dodnes a až na občasné „mraky“ je podle Terezy šťastný. Tvrdí, že její muž má mnohem větší cit pro rodinu a umí se o ni velmi dobře postarat, jak po finanční, tak po osobní stránce, protože tak byl ve své zemi vychovávaný. Myslí si, že je toto velký rozdíl mezi evropským mužem a arabským mužem. Arabský muž je od malička veden k tomu, aby se o svoji rodinu uměl postarat. Na otázku, v jaké víře budou svého syna vychovávat mi Tereza odpověděla, že se s manželem shodli na tom, že si svou víru vybere až bude dospělý. Anas pouze trvá na tom, aby Tereza jejich synovi nepodávala vepřové maso. Vepř se považuje za nečisté zvíře a není hodno konzumace (Hrbek 1972: 600). Víru a zvyky svých kultur mu budou představovat postupně, ale rozhodnutí bude pouze na něm. Anas žádné zvyky své kultury nedodržuje. Jeho rodiče některé zvyky dodržují, a to např. ramadán nebo dávají Zakát (almužnu) chudým a potřebným. Vypadá to tak, že v měsíci ramadánu dávají peníze každému chudému člověku, kterého potkají. Také jednou absolvovali cestu do Mekky. Anas cestu do Mekky neabsolvoval a ani se k tomu nechystá. Podle Terezy jsou jak Anas, tak i jeho rodiče „políbeni“ Evropou, a proto prý nejsou příliš věřícími a dokáží se přizpůsobit evropským zvykům. Přesto, že se u Terezy a Anase doma nedodrží žádné zvyky (kromě odmítání vepřového), chtěl by Anas jednou svému synovi představit víru, ve které částečně vyrůstal, a ukázat mu zvyky, které dodržují jeho rodiče.

Tereza byla ze začátku ke vztahům s Tunisany skeptická. Protože měla nízký věk, když se seznámila s Anasem, a také proto, že byla rozvázná, nešla do vztahu po hlavě, jako tomu bylo u respondentky Veroniky. Dva roky ho poznávala, poznávala jeho rodinu a jeho kulturu. Také to, že Anas nepotřeboval ženu, aby získal víza, přesvědčilo Terezu, aby dala společnému vztahu šanci. Při rozhovoru houpe na klíně svého syna, a neustále se usmívá. Řekla bych, že je šťastná, jestli je to však jen dojem nebo fakt, to bohužel nemohu posoudit. Tento vztah, i přes to, že je Annas Tunisán, nese spíše evropské znaky. Přesvědčilo mě o tom nejen to, že Anas nedodrží žádné zvyky, ale i to, že se rodiny manželů navzájem znají a

pravidelně se vídají, i když to není každý týden. Jsou jediným párem v mém výzkumu, který to tak má.

8.3 Jana a Džamál

Tato respondentka si přála zůstat v anonymitě. Jména v tomto příběhu jsou pozměněna.

8.3.1 Seznámení a svatba

Jana a Džamál se seznámili v roce 2015 na Džerbě, v hotelovém komplexu, kde Džamál pracoval jako animátor a Jana si tam užívala dovolenou. Džamál přišel Janě velmi sympatický, a tak si s ním, po svém odjezdu z dovolené, občas napsala přes sociální síť. O rok později se Jana vrátila do stejného hotelu a s Džamálem se znovu shledala. Tentokrát se to mezi nimi stalo vážnější a Jana po příjezdu z dovolené zjistila, že je těhotná. Následovalo několik bezesných nocí a otázek, jak to bude dál. Rozhodla se, že si dítě nechá a byla rozhodnutá, že k němu bude mít i otce. Džamál se však do povinností moc nehrnul a tak mu Jana začala vyhrožovat, že všechno poví jeho sestře, se kterou byla v kontaktu přes sociální síť. Džamál po nějaké době souhlasil, že si Janu vezme za ženu, protože se bál, aby své rodině nezpůsobil ostudu. Jana dodává, že byl její muž poté i rád, že má svoji rodinu. Svatba proběhla narychlo, protože Jana byla tehdy v šestém měsíci těhotenství. Svatební obřad probíhal v Tunisku za přítomnosti Džamálovi rodiny. Jana s úsměvem přiznává, že musela Džamála uhnat a donutit ho, aby si ji vzal. Na otázku, zda ví, že to většinou bývá na opak, odpovídá, že ona je výjimka, která potvrzuje pravidlo. Myslí si, že si ji Džamál chtěl vzít, ale potřeboval postrčit.

8.3.2 Získání víza

Žádost o vízum byla vyřízena velmi rychle, a to během 3 měsíců. Jana si myslí, že to bylo velmi rychlé z důvodu jejího těhotenství.

8.3.3 Společný život

Jana žádnou rodinu nemá. Matka jí zemřela v raném dětství na předávkování a otce nikdy nepoznala. Vyrůstala v dětském domově a v osmnácti letech se postavila na vlastní nohy. Pracuje jako bytová designérka. Džamál pochází z rodiny, která vyznává islám a sám je věřícím muslimem. Přesto Janu, jakožto ateistku, přijala Džamálova rodina dobře. Jana byla v tomto momentu rozhovoru velmi otevřená a přiznala, že si myslí, že ji Džamálova rodina

přijala dobře pouze proto, že se jejich syn dostane do Evropy. Taky si myslí, že se díky ní dostanou do Evropy Džamálovi sourozenci, protože už byla několikrát pobídnuta, jak ze strany Džamála, tak ze strany jeho rodiny, aby některého z Džamálových sourozenců „nabídla“ svým kamarádkám. Jana přiznává, že to ze začátku několikrát udělala a nyní se možná „rodí“ nový vztah mezi Džamálovým bratrem a Janinou známou. Džamál má dohromady pět sourozenců, z toho tři bratry. *Zde se nabízela otázka, zda Džamál Janu jen nevyužívá. Váhala jsem, zda tuto otázku položit či ne. Hrozilo totiž, že náš rozhovor skončí dříve, než začal. Jelikož se mi Jana zdála velmi otevřená, a měla jsem pocit, že si chce povídat, zriskovala jsem a položila jí výše zmíněnou otázku.*

Janu tato otázka nezaskočila, vůbec jí nevyvedla z míry. Myslím, že čekala na to, až tuto otázku položím.

Ze začátku si Jana myslela, že když musela Džamála přinutit, aby se postavil ke svým povinnostem jako chlap a vzal si ji za ženu, tak to nedělá proto, aby se dostal do Evropy. I když věděla, že si jí bere hlavně kvůli rodině, doufala, že jí miluje a že miluje i jejich dítě. První cca čtyři měsíce po svatbě byl jejich vztah idylický. Džamál byl sice zatím v Tunisu, ale Janě dával neustále najevo, že už se nemůže dočkat až bude s ní v České republice a doufal, že stihne přijet ještě před porodem jejich dcery. Po měsíci, který manžele společně strávili v České republice se Džamál začal chovat divně. Přestal vyhledávat, dříve častý, intimní kontakt. Méně se zapojoval do komunikace. Jediné, o co se zajímal, byla jeho dcera. Jak bylo již zmíněno výše, začal vyžadovat po Janě, aby nabídla jeho bratry svým kamarádkám. Prý aby se v cizí zemi necítil sám, chtěl by zde mít alespoň někoho z rodiny. Jana tak na jeho žádost zkontaktovala pár kamarádek a známých, ale její snaha se zatím minula účinkem. Jana si myslela, že je Džamál smutný a nic ho nebaví, protože je v cizí zemi sám, a tak se neustále snažila dohodit nějakou slečnu jednomu z bratrů. Nyní se jedna Janina známá seznámila s Džamálovým bratrem, ale zatím je to pouze v kamarádské rovině. Ve snaze zpříjemnit Džamálovi život v České republice našla Jana na internetu Muslimskou obec v Praze. Džamál se stal jejím členem, a tak si našel přátele, kteří mu byli kulturně blízko a účastnil se s nimi různých akcí, které obec pořádala.

Džamál si nebyl schopen najít práci, a tak neustále vysedával doma na gauči a hrál si s telefonem. Jana musela vydělávat peníze, aby uživila celou rodinu. Asi rok po svatbě přišla Janě zpráva z anonymního účtu, kde se psalo, že by měla nechat Džamála na pokoji, když spolu nejsou šťastní, a že by neměla bránit svému muži ve štěstí s jinou ženou. V té době Jana zjistila, že je znovu těhotná. Počkala si na vhodnou příležitost a podívala se Džamálovi do telefonu. Nejdříve tomu nechtěla věřit, ale zjistila, že si Džamál už několik let, přesněji od

začátku jejich seznámení v roce 2015 píše s jednou německou dívkou, budu jí říkat Frieda. Z korespondence mezi Džamálem a Friedou a Džamálem a jeho bratry zjistila, že si Džamál chtěl vzít původně Friedu, ale Janino těhotenství mu to překazilo. S bratry si domlouval, že je dostane přes Janu do České republiky a až to bude možné, půjdou žít do Německa. Friedu neustále udržoval v domnění, že jednou budou spolu. Z korespondence mezi Džamálem a Friedou také zjistila, že je Frieda ze zámožné rodiny, a proto si Jana myslí, že je to jeden z důvodů, proč chce být Džamál v Německu.

Jana je již od pohledu velice ráznou ženou, a tak Džamála okamžitě konfrontovala. Proběhla velká hádka, při které se Jana bála, že jí Džamál ublíží. Naštěstí zůstalo jen u slovní roztržky a Džamál se sbalil a odletěl zpět do Tunisu. Dnes už je jejich druhá dcera na světě, a Džamál ji ještě neviděl. Jana se momentálně snaží o rozvod, ale Džamál s ní nekomunikuje. Prý momentálně žije v Německu a o své děti se nezajímá.

Když Džamál ještě žil s Janou v České republice, tak si nebyl schopen najít práci, a to např. z toho důvodu, že odmítal, aby byla jeho nadřízenou žena. Odmítal ženám podávat ruku. Tu podal pouze Janě, jakožto jeho ženě. Dokonce ani svým sestřím nepodal nikdy ruku. Toto byl podle Jany hlavní důvod jeho špatné integrace do české společnosti. Nebyl schopen se ani trochu přizpůsobit, ani uživit rodinu a v domácnosti také s ničím nepomohl. Jana s úsměvem dodává, že to bylo asi frustrací z toho, že skončil v České republice. Bere to s velkým nadhledem. Džamál odmítal slavit české Vánoce, a tak přes svátky odlétal do Tuniska za svojí rodinou. Janu to mrzelo, mrzelo jí hlavně to, že nikdy nebyl na Vánoce s jejich dětmi. Nic s tím však nemohla dělat. Mokrát se kvůli tomu pohádali. Jana říká, že jí nezbyvá nic jiného než jeho rozhodnutí opustit rodinu respektovat, jinak by se z toho zbláznila. Na jednu stranu je ráda, že Džamál neprojevuje zájem o svoje děti. Nebojuje o střídavou péči, ani si je nechce odvést do Tuniska (toho se prý nejvíce bála). Na druhou stranu jí mrzí, že mají její děti neúplnou rodinu a že její mladší dcera možná svého tátu nikdy nepozná. Ani ta starší si ho nejspíše vůbec nebude pamatovat.

Nemyslí si, že na Tunisany zanevře, jen prý prostě potkala špatného, to se stává. Věří v to, že kdyby Džamál nepoznal Friedu, tak by s ní byl šťastný. Tímto rozhovorem by chtěla ukázat ostatním ženám, ať jsou všímavější vůči svým nastávajícím, ale ať se toho nebojí, protože to, co se jí stalo s Džamálem, se jí mohlo stát i s „českým Honzou“.

8.4 Světлана a Sofián

8.4.1 Seznámení a svatba

Světлана se se Sofiánem seznámila úplnou náhodou na ulici v Tunisu v roce 2017, když s kamarádkou hledala jednu kavárnu, na kterou dostala dobré recenze. Shodou náhod šel do té stejné kavárny i Sofián a znal cestu, tak ji a její kamarádku do kavárny doprovodil. V kavárně si po nějaké době sedli i se svými kamarády k jednomu stolu. Slovo dalo slovo a dnes již manželé si vyměnili svá čísla. Svatba proběhala po dvouletém vztahu v dubnu 2019 a proběhla v Tunisku v Sousse, odkud Sofián pochází.

8.4.2 Získání víza

V prosinci 2019 bylo Sofiánovi uděleno vízum a přiletěl za Světlanou do České republiky. Největší problém dělalo Světlaně dokázat, že se tu o Sofiána dokáže postarat. Musela úřadům prokázat, že má na účtu minimální částku 100 000 Kč. Tuto částku si musela půjčit od banky, a momentálně ji splácí s úrokem 4,9 %.

8.4.3 Společný život

Sofiánova rodina přijala Světlanu velmi dobře. Jsou to tolerantní a vzdělaní lidé, kteří nikoho nesoudí podle toho, jakého je náboženského vyznání. Světлана je věřící křesťanka a Sofián je věřícím, ale umírněným muslimem. Věří ve společného Boha a navzájem se tolerují. To, jak Boha každý z nich uctívá, je prý více méně detail. Světлана má bakalářský titul z Blízkovýchodních a islámských studií, takže si troufá říci, že o víře svého muže hodně ví, rozumí jí a díky tomuto jsou si mnohem bližší.

Světlanina rodina přijala Sofiána také velmi dobře. Jelikož domů nikdy nepřivedla nikoho jiného než cizince, tak už se nad Sofiánovým původem nikdo nepozastavoval. Ani kamarádi v tom neviděli problém, spíš byli velice zvědaví. Samozřejmě se mezi známými našlo pár jedinců, kteří počínání Světlany odsoudili, ale to se prý dalo očekávat. Hodně lidí vidí v těchto mužích teroristy a někteří se i vyjádřili, že za půl roku uvidí jejího muže v televizních novinách, jak někde spáchal atentát. S těmito lidmi se však Světлана dále nestýká. Nejvíce se bála, že jejího muže odsoudí prarodiče. Ti jí však mile překvapili a Světlanina babička je prý dokonce tlačila do svatby.

Co se týče víry a zvyků, tak je Světлана smířená se Sofiánovou určitou dominantností. Slaví se Ramadán (svátek půstu), Eid Al Adha (svátek oběti – připomíná Ibrahímovu oběť

berana Bohu), Eid Al Fitr (svátek přerušení půstu) a jiné důležité svátky (Mendel 2016: 152-154). Sofián zase sdílí se Světlanou např. Vánoce či Velikonoce. Nad svou i manželovou vírou přemýšlí Světlana dost často. Dokonce si pohrávala s myšlenkou, že by konvertovala k islámu. Konverze k islámu je akt vyznání víry. V současné době potvrzuje konverzi písemnou formou Islámská nadace v Praze a v Brně. Konvertující přijímá obvykle nové jméno, které používá vedle svého původního jména, jako např. Mohamed Alí Šilhavý (Ostřanský 2014: 97). Přemýšlela nad tím, jaké by to bylo a co všechno by se změnilo. Nebylo by to tím, že by na ní Sofián tlačil, ale spíše by mu tím chtěla udělat radost. Světlana říká, že pokud se islámská víra pojme správně a pokud u sebe máme toho správného člověka, který nás vede, tak zjistíme, že je islám ve své podstatě moc hezké náboženství. Zatím s myšlenkou konvertování jen polemizuje, ale necítí se být ještě připravena udělat ten první krok. Je to dlouhá cesta a když už se k tomu člověk odhodlá, tak to není tak jednoduché, jak se ve skutečnosti může zdát.

Sofián se z hlediska etnicity považuje za Berbera. Děti zatím žádné nemají, ale domluvili se, že jejich děti budou vyrůstat mezi oběma vírami, aby porozuměly rozdílům, ale i tomu, co obě náboženství spojuje, a že je důležité si uvědomit, že monoteistická náboženství nestojí na rozdílech, ale na společné historii a podobnosti.

Sofián pracuje jako grafický designér, pracuje na živnostenský list neboli sám na sebe. Momentálně si našel ještě druhou práci jako technický poradce v obchodě s fotoaparáty a kamerami. Podle Světlany je jejich vztah vyrovnaný a harmonický, silný v základech. Jelikož neměla nikdy za přítele Čecha, nemůže posoudit rozdíly. Vždy jí to táhlo za cizinci, líbí se jí ta jinakost a poznávání nové kultury. Ve většině případů se jeden druhému dokáže přizpůsobit a společně nachází kompromisy. Neshodnou se pouze v jediné věci, a to je názor na homosexualitu. Zatímco Světlana s tím nemá problém, Sofián o tom nechce ani slyšet a odmítá se s takovými lidmi stýkat. Vadí mu, že má Světlana jednoho kamaráda homosexuála a občas se kvůli tomu i pohádají.

8.5 Michaela a Muhammad

8.5.1 Seznámení a svatba

Michaela se s Muhammadem seznámila na dovolené na Djerbě. Při jedné hotelové zábavě vypadly pojistky a byla naprostá tma ve chvíli, kdy Michaela její přátelé, které poznala v tomtéž hotelu o dva roky dříve, představovali Muhammada. Dnes se směje a říká, že to bylo seznámení ve tmě. V tu chvíli měla ze svého, dnes již manžela trochu strach a odešla na pokoj, prý se jí zdál velmi velký a mohutný, a to jí lehce vyděsilo. Druhý den se spolu seznámili již za světla. Muhammad pracoval v hotelu jako animátor. Seznámili se 10.09.2014 a o necelý rok později 22.05.2015 měli svatbu před tuniskými úřady. Letos to bude 5 let od jejich svatby a mají spolu rok a půl starého syna.

8.5.2 Získání víza

Manželé podali žádost o vízum hned po svatbě. V září měli oba dva pohovor. Ve stejný den, jen v jiný čas. Muhammad byl vyzván k pohovoru jako první a úředník, který ho s ním prováděl, zjistil, že mu chybí na jednom dokumentu Michaelin podpis. Jelikož byla Michaela na chodbě a čekala až půjde také na řadu, tak se úředník slitoval a nechal jí to na místě podepsat. Většinou však dělají problémy, a i když se dokument rychle podepíše, už v pohovoru nepokračují a pár musí přijít na další smluvenou schůzku. S jinými problémy se nesetkali.

8.5.3 Společný život

Michaela neví, jak by jí přijala rodina Muhammada, protože se s ní nikdy nesetkala. Muhammad nemá se svojí rodinou dobré vztahy. Že si chce Michaela Muhammada vzít věděla ze začátku jen její matka, která s tím neměla problém. Otec Michaely se seznámil s Muhammadem až po svatbě a po tom, co mohl Muhammad přiletět do České republiky, přijal ho velice pěkně. Jediný z rodiny, kdo měl s Muhammadem problém, byl a stále je Michaelin bratr. Její bratr je rasista, takže by prý nepřijal nikoho jiného než „českého Honzu“.

Muhammad se cítí být muslimem, ale dodržuje jen některé zvyky svého náboženství. Při mé otázce, čím/kým se cítí Muhammad být, a při příkladech jako Arabem, muslimem, Berberem atd., mě Michaela zarazila. Řekla, že její muž nemá rád označení Arab. Nepovažuje se za Araba. Je to prý proto, že v Tunisku jsou dva typy lidí. Jedni jsou hrdí na to, že jsou to

Arabové, a druzí jsou hrdí na to, že jsou Berbeři. Říká, že Arabové patří na Blízký Východ a ne do Tuniska. Jeho předkové byli Berbeři, a tak se považuje také za Berbera. Není pyšný na to, že je z Tuniska a je rád, že mohl ve svých 29 letech Tunisko opustit a začít nový život někde jinde. Dodržuje Ramadán, před jídlem poděkuje modlitbou, nejí vepřové maso, ale alkohol si příležitostně dá. Přál by si, aby Michaela jednou sdílela jeho víru, ale ona to tak necítí a Muhammad to respektuje a do ničeho jí nenutí.

Muhammad chce, aby jejich syn sdílel jeho víru, jelikož u muslimů děti automaticky dědí víru po otci. Michaela si však myslí, že se jejich syn rozhodne pro svou víru až mu bude 18 let. Muhammad ho zatím do ničeho nenutí.

Muhammad pracuje v Praze jako taxikář a o víkendu pomáhá Michaela na jejich malé farmě, kterou si pořídili k domu. O jejich vztahu Michaela říká, že je to jak na houpačce, oba dva jsou stejné povahy, horké hlavy a musí být po jejich. Není to však nic, co by se nedělo např. v „čistě českém manželství“. Rozdíl mezi evropským a arabským mužem nemůže posoudit, protože nikdy s Evropanem nežila. Myslí si však, že její muž má větší cit pro rodinu, jelikož tak byl ve své kultuře vychováván. Dále je více samostatný a dokáže se postarat o sebe i o syna, což se prý nedá říci o většině evropských manželů jejich kamarádek, kteří si prý neumí uvařit ani čaj. Tady však nastává otázka, zda je toto chování dané kulturou, či pouhou výchovou. Nakonec jsme se s Michaelou shodli, že to bude dáno výchovou.

Michaela si myslí, že je okolí přijímá dobře, i když přiznává, že do společnosti moc nechodí, protože mají hodně práce na domě, a hlavně na jejich farmě. Muhammad však nemá problém se seznamováním. Michaela konstatuje, že nemají žádné velké názorové rozdíly. Kompromisy jsou potřeba v každém manželství.

Michaela říká, že pro Muhammada je určitě těžké žít v České republice, lépe by se prý cítil v Kanadě, kde má přátele s Tuniska a také si myslí, že jsou tam lidé celkově přátelštější. Chápe ale, že tu má Michaela rodinu a že by kvůli rodičům nechtěla žít někde jinde. Michaela také neumí žádný cizí jazyk (se svým mužem se domlouvá lámanou angličtinou), takže by to pro ni bylo těžké i z tohoto hlediska. Na konec rozhovoru Michaela dodává, že většina Čechů by si měla vzít dobrý příklad z jejího manžela.

8.6 Barbora J. a Ráfí

8.6.1 Seznámení a svatba

Barbora se seznámila s Ráfím přes její známou, která má za manžela Ráfího bratrance Ámira. Když se Barbora dozvěděla o vztahu své sestřenice s Tunisánem, tak jí exotického cizince záviděla. Nechala si od sestřenice ukázat Ráfího fotografii, a protože se jí líbil, tak mu napsala přes sociální síť. Barbora se Ráfímu také líbila, a tak si po pár měsících dopisování domluvili společnou schůzku ve městě Kairouan, u rodičů Ámira (teta a strýc Ráfího). Na domluvenou schůzku letěla se svou sestřenicí a s Ámirem. Seznámili se na začátku roku 2017 a svatbu měli po roce a půl vztahu a proběhla v Tunisku. Před svatbou se viděli 5x, a to vždy na týden či dva. Pokaždé se viděli v Tunisku.

8.6.2 Získání víza

Ohledně svatby požádali manželé o vízum. Za pět měsíců jim bylo vyhověno a Ráfí mohl přiletět do České republiky.

8.6.3 Společný život

Rodina Ráfího přijala Barboru jako ne-muslimku velice dobře. Jeho rodina je velice benevolentní a naštěstí to nejsou žádní ortodoxní muslimové. Rodina Barbory, skutečnost že si chce vzít Ráfího, nevzala vůbec dobře. Vyhrožovali jí vyděděním a přerušением veškerého kontaktu s ní. Dnes už se s tím celá rodina smířila.

Ráfí se cítí být muslimem a je na to hrdý, ale není praktikující muslim. Ráfí respektuje, že je Barbora křesťanka, a nikdy po ní nechtěl nic, co by ona sama nechtěla. Do ničeho jí nenutí a sám se zajímá o její zvyky. Slaví s Barborou např. Vánoce nebo Velikonoce. Barbora před Ráfím nesmí jíst vepřové maso a jemu ho také nesmí podávat. Také respektuje, že si Ráfí nepřeje, aby chodila na kafe s kamarády – muži. Mají to prý vzájemné. Také by se jí nelíbilo, kdyby chodil její muž s kamarádkami na kafe. Dále říká, že se jí vlastně musel její muž přizpůsobit úplně ve všem, protože kvůli ní musel změnit svůj život, opustit své přátele a přestěhovat se daleko od rodné země. Barbora má dceru z předchozího vztahu. S Ráfím nemá žádný problém, nicméně si vzájemně nerozumí, protože Ráfí mluví v její přítomnosti anglicky a dcera je ještě moc malá, aby mu rozuměla. Společné děti zatím nemají. Kdyby se v budoucnu pro společné děti rozhodli, vychovávali by je jako muslimy. Bez praktikování, ale s vírou.

Ráfi pracuje jako stavební inženýr. Barbora popisuje jejich vztah jako vztah plný lásky, smíchu atd., který občas naruší výbuchy vzteku. Ráfi je prý velmi klidný a vyrovnaný, nemá rád hádky. V jejich vztahu je Barbora ten, kdo se hádá a křičí.

Soužití s Tunisánem je pro Barboru lepší v tom, že je mnohem citlivější, víc jí rozumí. Neustále jí dává pocit výjimečnosti, neustále jí projevuje lásku. Jen jí vadí, že nerozumí hláškám z našich filmů a sebeironii. Dále jí vadí Ráfiho pojetí času. Tuniské pojetí času je úplně jiné než naše. Když se řekne za „chvíli“, může to znamenat i několik dní. V Tunisku špatně fungují úřady, všechno velmi dlouho trvá. Každému to tam vadí, ale nikdo s tím nic nedělá. Čas tam znamená něco jiného, a to Barboru velmi vytáčí. Také je všechno podle Ráfiho „insallah“ – dá-li Bůh. V podstatě je toto odpověď na vše. Jinak jí na něm rozčilují jen samé hlouposti. Pro okolí jsou prý jako pár zajímavou atrakcí. Nejčastější otázky jsou na to, jak se mezi sebou dorozumívají a jestli jezdí do Tuniska jako na rodinou chatu.

8.7 Barbora V. a Zafír

8.7.1 Seznámení a svatba

Barbora pracovala v jednom hotelu na Djerbě jako animátorka a tam se seznámila se Zafírem, který ve stejném hotelu pracoval jako plavčík. Brali se po necelém roce a půl vztahu na konci července roku 2018. Svatba proběhla v Tunisku ve městě Hammamet. Dnes jsou spolu již druhým rokem.

Před svatbou museli manželé sehnat potřebné dokumenty. Veškeré zjišťování, jaké dokumenty jsou potřeba atd., bylo na Barboře. Informace, které sehnal Zafír nebyly kompletní nebo úplně scestné. Papíry potřebné k uskutečnění sňatku: Osvědčení o právní způsobilosti k uzavření manželství (nejbližší úřad s rozšířenou působností), rodný list. S těmito dokumenty musela jet Barbora do Prahy (Barbora má trvalý pobyt ve Středočeském kraji a spadá pod krajský úřad v Praze), kde musela nechat oba dva dokumenty ověřit. S ověřenými dokumenty šla na ministerstvo zahraničních věcí, kde dostala apostilu². „Dřív se muselo ještě na Tuniskou ambasádu pro nějaký ještě vyšší ověření, ale to už zrušili“. Tyto dokumenty Barbora zařizovala až 21 dní před svatbou, protože tyto dokumenty nesmí být starší jak 21 dní. „My jsme si ještě dopředu zajistili notáře, od kterého jsme si zjistili, co všechno se po nás bude chtít. Oni tam totiž někdy chtějí takový papír, my tomu tady říkáme neexistující papír, protože ten dokument existoval možná tak před deseti lety, ale pokrok v Tunisku na

---

² Vyšší ověření a legalizace dokumentu, a následně i překladu dokumentu do zahraničí.

nějakých úřadech bohužel není. Oni ho pořád vyžadují, i když v České republice už nejde obstarat. Už ani nevím co to bylo za papír”.

Svatbu začali manželé plánovat zhruba čtyři měsíce předem. Bylo to náročnější v tom, že svatbu plánovali na dálku. Podle původní domluvy manželů to měla být malá svatba o pětadvaceti lidech. Svatba měla proběhnout doma za přítomnosti notáře. Jelikož je v Tunisku zvykem pozvat na svatbu „celou vesnici”, nakonec to dopadlo tak, že na svatbě bylo 300 až 400 hostů. Barbora uspořádala pro Zafíra rozloučení se svobodou, na kterém byl stejný počet hostů jako na svatbě. „Byla to nakonec velká svatba, ale svatba je jen jednou za život, takže jsme si to pořádně užili”. „V Tunisku je zvykem, že když se někdo vdává nebo žení, tak se postaví na ulici stan, okolo se dá hodně židlí, a tam probíhá předsvatební hostina. Takže třeba auta tam nemohly projet, ale nikdo s tím neměl problém, všichni s tím byli smířený”. Na hostině byla tradiční kapela, Zafír i Barbora měli na sobě tradiční oblečení. „Nevím, jestli se to dělá na každé svatbě, ale manžel měl na sobě staré tričko, a při tanci z něj to tričko strhali, a prý to mělo značit, že se loučí s mládeňským životem”. Druhý den následovala samotná svatba, ale ještě před tím šla Barbora na tetování henou. Na svatbě se pili pouze nealkoholické nápoje. Po svatbě následovalo focení se všemi členy rodiny, „vzhledem k tomu, že Zafírův tatínek je z pěti sourozenců, maminka z jedenácti sourozenců, tak má Zafír 30 až 40 bratranců a sestřenic, tak to focení trvalo hrozně dlouho“. Barbora měla jako jediná z respondentek na svatbě v Tunisku své rodiče a kamarády.

8.7.2 Získání víza

Ihned po svatbě se muselo nechat zapsat do Zafírova rodného listu rodné jméno Barbory. Jelikož manželé věděli, jak to v Tunisku chodí na úřadech, že úředníci nekoukají, jakou kolonku zaškrťávají apod., tak si všechny dokumenty pečlivě kontrolovali. S oddacím listem museli jít s manželem za starostou města kde se Zafír narodil, dále na ministerstvo zahraničních věcí a na českou ambasádu v Tunisu. „Česká ambasáda v Tunisu je dost tragická. Je velmi obtížné se tam dostat, takže nám ty dokumenty po svatbě vyřizovali měsíc, s tím, že je nakonec nevyřídili. Manžel tam musel jet znovu, a obíhat všechny úřady znovu”. Po svatbě a po vyřízení potřebných dokumentů v Tunisu poslal Zafír všechny dokumenty Barboře do České republiky. Barbora musela tyto dokumenty odnést na matriku v místě bydliště, kde se domluvila, že dokumenty pošlou do Brna, kde je jediná matrika, která legalizuje sňatky, které proběhly v zahraničí.

Zafír měl v Tunisu na ambasádě domluvený pohovor na 19. prosince 2018. Barbora se chystala na celý prosinec odletět do Tuniska, a tak potřebovala, aby matrika v Brně stihla legalizovat jejich svatbu do půlky listopadu, což bylo o „fous“. „Potřebovala jsem to, abych si stihla vyměnit občanku, řidičák a pas“. „Potom začala ta sranda s vyřizováním dokumentů, protože ambasáda má na webových stránkách jen pár věcí, ale potom můžou člověka nacytat na něco, co tam není napsané, ale je by to prostě zajímalo. Takže my jsme museli doložit i Zafírovy smlouvy z předchozích zaměstnání, ale i fotky nebo kopii naší komunikace přes sociální síť“. Barbora poprosila úředníky na ambasádě o termín pohovoru ve stejný den, jako ho měl její manžel a měla štěstí, že jí bylo vyhověno. Na Štědrý den volali Zafírovi z ambasády, že si může dojet pro cestovní pas. „Samozřejmě, když volají, tak neřeknou ano nebo ne, ale manžel, i když teda Vánoce v Tuisku neslaví, tak řekl, že když volají 24. prosince, že pro něj nebudou mít špatnou zprávu. Takže po svátcích, jelikož na ambasádě je dodržují, jsme si mohli dojet pro pas, a měl tam to vízum“. Získání víza proběhlo bez komplikací. Od svatby do Zafírova příletu do České republiky to trvalo 5 měsíců.

8.7.3 Společný život

Rodina Zafíra je velmi otevřená a Barboru přijali bez problémů, i když není Tunisanka ani muslimka. Rodina Barbory přijala Zafíra také bez problémů, záleželo jim hlavně na tom, aby Babroba se Zafírem rozuměli a aby byl na Barboru hodný.

Zafír se cítí být muslimem, ale také není praktikující muslim. Vůbec se nemodlí, ani před jídlem. Občas rád zajde s kamarády na pivo. Barbora říká, že by byl Zafír velmi rád, kdyby konvertovala k islámu, ale respektuje, že to tak necítí. Barbora je ateistka. Žádné zvyky, které přináší Zafírova víra s ním nedodržuje. Zafír spíše dodržuje křesťanské zvyky, jako jsou Vánoce či Velikonoce.

Barbora má se Zafírem 10. měsíční dceru. Jejich dcera je také automaticky muslimkou po otci. Manželé se dohodli, že se jejich dcera bude moci sama rozhodnout, jakou víru chce mít. Nezáleží na tom, zda bude věřit v Islám nebo jiné náboženství, nebo zda bude ateistka po matce. Až bude starší, tak jí začnou pomalu své víry představovat.

Zafír pracuje jako lisovač železa v kovošrotu. Barbora popisuje jejich vztah jako „Itálii“, než dojdou k rozumnému kompromisu. Pozornějšího muže však nikdy nepoznala. Barbora necítí, že by se musela svému muži nějak přizpůsobovat. Akorát nesmí doma vařit vepřové maso a také si nesmí pořídit psa, kterého by moc chtěla. Pes je totiž v islámském právu pokládán za nečisté zvíře (Ostřanský 2014: 135). Zafír se psů nejen štítí, ale velmi se

jich bojí. Ona si ho může dopřát pouze mimo domov, např. u rodičů na návštěvě, když je tam bez Zafira. Neshody mají pouze, když jde o komunikaci s jinými muži a při názorech na homosexuální páry.

Zafira přijalo okolí celkem dobře. Samozřejmě se občas najde někdo, kdo má nejapnou poznámku. Například na něj občas pokřikují fanoušci na hřišti, když hraje fotbal. Zafir hraje fotbal za nižší ligu. Občas přijdou dny, kdy by se nejraději vrátil do Tuiska, ale jinak je tu spokojený. Barbora si myslí, že jsou muži-Tunisani pozornější, více se starají o rodinu a jsou lepší milenci.

8.8 Eva a Alí

8.8.1 Seznámení a svatba

Eva se s Alím seznámila na dovolené v Monastiru. Alí nabízel na pláži u hotelu, kde byla ubytovaná Eva, výlety a zábavné sportovní aktivity, jelikož pracoval v hotelovém komplexu jako animátor. Eva byla tehdy čerstvě rozvedená (byla šest let vdaná za Čecha) a exotický Alí se jí zalíbil. Myslela si, že jejich vztah pojme jako prázdninový flirt, něco nového a neznámého jí velmi lákalo. Když se její dovolená blížila ke konci, dostala od Alího dopis, kde se jí vyznal ze svých citů. Svatba proběhla po roce vztahu, 20.4.2018 a proběhla v Tunisku na úřadě. Nyní jsou spolu manželé necelé dva roky a letos v únoru očekávají narození dcery. Když jsem viděla Alího na fotografii, kterou mi Eva ukázala, měl dlouhý plnovous. Jak by řekla naše západní společnost, byl to od pohledu „typický muslim“ a byl by označován za muslimského radikála. Toto pravidlo dávno neplatí, jelikož spousta muslimů nosí plnovous a nepatří k islámským radikálům.

8.8.2 Získání víza

Alí podal žádost o vízum v Tunisu na české ambasádě. Po čase měli manželé duplicitní pohovor. Alí v Tunisu, Eva v České republice na cizinecké policii. Žádné problémy nezaznamenali. Vízum bylo Alímu uděleno půl roku od podání žádosti.

8.8.3 Společný život

Alího rodina neměla žádný problém s tím, že Eva není muslimka a přijali jí velmi dobře. S Alího sestrami si často píše přes sociální sítě, Evina rodina přijala Alího také dobře. Respektují to. Alí je hrdý na to, že je muslim, cítí se být muslimem, ale není praktikujícím

muslimem. Manželé spolu nedodržují žádné zvyky vycházející z islámského náboženství. Alí Evu do ničeho nenutí. V Tunisu musel Alí některé zvyky dodržovat, ale od té doby, co je v České republice, si prý na islám vůbec nevzpomněl. Musí se však oba dva přizpůsobovat. Alí je velmi temperamentním a dominantním členem jejich společné domácnosti. Nerad slyší slova odporu a vždy musí mít poslední slovo. Vždy se ovšem rychle uklidní a poté je mu jeho chování líto. Je to dáno nejen tím, že je to Arab a Arabové jsou přirozeně horkokrevnější, ale je to ještě umocněno jeho ráznou výchovou. Alího otec je velice dominantní osobnost. Všichni mu musejí vykat, dokonce i manželka a děti. Nejde daleko pro ránu a jeho žena, Alího matka, musí být až neuvěřitelně poslušnou ženou. Alí občas o svém otci řekne, že je to „magor“, ale respektuje ho. Překvapilo mě, že se Alí nechová jako jeho otec, že v jeho výchově a chování nevidí vzor. Alí je prý v jádru velmi citlivý chlap, kterému jeho matka kladla na srdce, že nesmí být stejný jako jeho otec. V Koránu se totiž píše, že mohou být bité pouze ženy, které jsou neposlušné nebo jejichž neposlušnosti se muž obává (Hrbek 1972: 526). Alího otec však svou ženu bije i za „špatný pohled“. Eva věří, že kdyby dala Alímu důvod k žárlení nebo kdyby začala být velmi neposlušnou ženou, tak by na ni Alí nejspíše také vztáhnul ruku. Za těchto okolností by to bylo dle Evy správné, zasloužila by si to. Eva nesmí vařit vepřové maso, které má moc ráda a Alí si zase musel zvyknout, že se Eva v práci setkává i s mužskými kolegy. Oznamil jí, že až bude vydělávat dost peněz, aby zvládnu uživit rodinu, tak se Eva vzdá své práce a bude doma. To Eva nevidí jako problém a těší se na roli ženy v domácnosti. Jak jsem již zmínila výše, manželům se v nejbližších dnech narodí dcera a jak už je zmíněno ve více příbězích, jejich dcera automaticky přebírá víru po otci. Bude tudíž muslimka, ale rozhodně jí nebudou nutit, aby islámskou víru praktikovala.

Alí pracuje na OSVČ jako kameník. Eva popisuje jejich vztah jako idylický. Bere svého muže takového, jaký je a měnit ho rozhodně nehodlá. Samozřejmě existují věci, kvůli kterým se dokáží navzájem „vytočit“, ale to je normální v každém vztahu. Alí se zatím nesetkal s žádnou negativní reakcí okolí, když nebudu počítat občasné zlé pohledy. Vždy s ním bylo jednáno slušně. V České republice se mu líbí, ale stále si zvyká na jiný způsob života, než byl zvyklý. Eva si myslí, že chování jejího muže není důsledkem kultury, ve které vyrůstal, ale spíše jeho povahy. Kultura však ať chceme nebo ne, utváří povahu jedince. Určité predispozice své povahy získává jedinec od svých rodičů, ale určitou část ovlivňuje právě prostředí a kultura, ve které žijeme. Společné soužití je občas těžké, protože má Alí jinou mentalitu, a je zvyklý žít jinak. Každý vztah je však o kompromisech.

9. Interpretace získaných dat

Z výzkumu, který jsem provedla vyplynulo několik zajímavých skutečností. Většina mužů mých respondentek se cítí být muslimem, ale žádný z nich striktně nedodržuje pravidla své víry. Někteří z nich slaví pouze určité islámské svátky, jako je např. ramadán, a dodržují zákaz pít alkoholu či pozření vepřového masa. Zároveň někteří z mužů dodržují pouze zákaz konzumace alkoholu a odmítají jíst vepřové maso. Z islámských svátku nedodržují žádný, a přesto se označují za muslimy. Dle výpovědi ze strany jejich žen – respondentek, jsem si uvědomila, co znamená spojení – nepraktikující muslim. Pokusím se zde nastínit, jak respondentky toto tvrzení interpretují. Většina mužů dodržovala ve své rodné zemi, se svými rodinami, islámské zvyky, protože k tomu byli vychovávaní a očekávalo se to od nich. Při příjezdu do Evropy však tyto zvyky vynechali úplně nebo se snaží dodržovat jen to nejzákladnější. „K nevíře může svádět také přehnaná láska k hedonismu, požívačnosti pozemského života, v němž panuje sociální nespravedlnost a spory o hmotné statky” (Mendel 2016: 76). Tímto postojem se snaží přizpůsobit se evropskému životu, aby nevyčnívali a byli dobře přijati do svého okolí. Pokud navštíví své rodiče v rodné zemi, přizpůsobují se znovu, podle toho, co zrovna probíhá za svátek a pokud se jejich rodiny pravidelně modlí, modlí se s nimi, i když v Evropě to většinou nedělají. Řekla bych, že mají tzv. dvojí identitu.

„Skupinová identita různých jednotlivců byla vymezena jako stejnost jejich fyzických či psychických vlastností, jazyka nebo životních způsobů” (Pavel Barša 2006: 24). Tito muži mění svoji identitu podle prostředí, ve kterém momentálně žijí. Rozhodli se žít v České republice s ženami, které mají většinou ateistické vyznání. To, že jsou jejich ženy nevěřící přijali jako fakt a většinou se nesnaží na tom nic změnit. Někteří z mužů by byli rádi, kdyby jejich žena konvertovala k islámu, ale z jejich strany je to pouze přání, nikoli rozkaz.

Jak jsem již zmínila na začátku, někteří muži dodržují určité svátky či zvyklosti. To, že nejedí vepřové maso a nepijí alkohol, mají zakořeněné již od dětství. Vepřové maso je pro ně něco odporného a nepozrou ho ani v Evropě. Vepř je pro ně zkrátka nečisté zvíře, a tento fakt je také ukotven v Koránu. Alkohol nepijí, protože by je mohl přivést na scesti. Mé respondentky rády přijaly fakt, že se jejich muži neopijí, ba dokonce nepijí vůbec. Někteří muži slaví pouze určité svátky a je tomu tak proto, že chtějí zachovat část své kultury a svého náboženství pro své děti, nebo jim některé svátky přijdou natolik důležité, že je dodržují. Ani jeden z manželů mých respondentek nepraktikuje veřejné modlitby. Někteří se modlí jen v soukromí a před jídlem. Některé respondentky se při rozhovorech zmínily, že jejich muži rádi opustili „chudé Tunisko” a rádi přijeli žít do „bohaté Evropy”. Rodiny těchto mužů

přijímají velmi dobře evropské ženy z důvodu lepšího finančního zabezpečení pro jejich syny. Toto počínání souvisí s ekonomickou migrací, o které se zmiňuji v teoretické části. Někteří muži získali své první slušné zaměstnání až v Evropě, jelikož je v Tunisku vysoká nezaměstnanost.

Získání víz proběhlo u některých párů bez problémů. Zbylé páry měly nejčastěji problémy se správným vyplněním dokumentů a poté narážely na problémy na české ambasádě v Tunisu. Dá se říci, že častá neznalost nebo možná lhostejnost místních úředníků působila manželům problémy v rámci časového rozmezí pro získání víz. Respondentky se shodli na tom, že po nich byly často vyžadovány dokumenty, které již neexistovali. Také po nich bylo vyžadováno, aby bylo v rodném listě manžela zapsáno příjmení jeho ženy, které získala po svatbě (rozuměj manželovo). Jak se ale vyjádřily respondentky, v Tunisku žena nemusí nutně převzít manželovo příjmení a v rodném listě manžela by mělo být správně pouze příjmení jeho ženy za svobodna. Většina respondentek si stěžovala na dlouhé čekací doby v institucích, kde vyřizovaly potřebné dokumenty ke svatbě, ale později i k dlouhodobému a trvalému pobytu pro jejich muže.

Dalším zajímavým zjištěním je fakt, že respondentky přijímají své muže takové, jací jsou, mají k nim úctu a váží si jich. Toto je úsměvné tvrzení, které však vyplývá z mých rozhovorů. Respondentky respektují chování, myšlení či názory svých mužů, ať jsou jakékoli, byť by toto nikdy nerespektovaly u evropských mužů. My ženy máme neustále tendenci své muže převychovávat a utvářet si je k obrazu svému. Ony jsou ale znalé kultury svých mužů a jejich chování, špatné i dobré, omlouvají onou kulturou, ve které jejich muži vyrostli. Mé případné námitky, že český muž může být také vychován tak, že ženě nepomůže v domácnosti, a přesto to vnímají jako špatné, byly odmítnuty. Podle mých respondentek je arabský muž formován jak prostředím, ve kterém vyrůstá, tak náboženstvím jeho země. Dle jejich náboženství se o domácnost a děti stará primárně žena a muž vydělává peníze, a tak to respektují a jsou s tím smířené. Mé respondentky jsou na své muže pyšné/hrdé, protože jsou z „jiného světa“. Líbí se jim ta exotičnost. Možná proto většina mých respondentek cítí velkou zamilovanost a berou si tyto muže za své manžele mnohem dříve, než by si vzali muže ze své vlasti, a dále je často ani pořádně neznají viz. respondentka Veronika.

Všechny mé respondentky se shodli na tom, že se svým mužům nemusely nijak zvlášť přizpůsobovat. Některé z nich nesmí mít kamarády mužského pohlaví, ale to jim naprosto vyhovuje, protože jejich muži zase nesmějí mít žádné kamarádky. Některé respondentky dokonce zmínili, že se jejich muži museli přizpůsobit jim. Přizpůsobení je myšleno v tom smyslu, že např. slaví křesťanské svátky.

Dále jsem zjistila, že někteří z mužů, ač nejsou praktikující muslimové, se odvolávají na Alláha. Respondentka Veronika uvedla, že její muž, ač není praktikující muslim, bude mít vždy na prvním místě Boha, na druhém místě matku a na třetím místě manželku a děti. Její muž se odvolává k Alláhovi pouze pokud má udělat něco, co je mu nepříjemné, takže se spíše za Boha schovává. To, že je hned za Bohem jeho matka, Veronika vysvětluje tak, že co řekne jeho matka, to je svaté. Bohužel jsem neměla možnost získat na toto tvrzení názor jejího muže, a tak to může být, ale nemusí (především, že na prvním místě je Bůh) pouze Verončina fantazie.

Respondentky hodnotí integraci do české společnosti jako dobrou. Všichni muži si našli práci poměrně rychle. Kamarádů zde mají pár, převážně z práce nebo znají kamarády svých manželek. Je to dáno hlavně tím, že ani jeden z mužů neovládá český jazyk. Se svými ženami komunikují jen v anglickém jazyce a česky umí pouze pár jednoduchých slov, proto mají za přátele většinou cizince, jako jsou oni sami. Kvůli jazyku by někteří muži chtěli žít v Anglii nebo Kanadě. Žijí zde slušně, dodržují se svými ženami křesťanské zvyky jako jsou Vánoce či Velikonoce. Občas naráží na opovrhující či vystrašené (převážně u starších) pohledy lidí nebo na hanlivé pokřiky. Nic si z toho však nedělají, protože je to méně časté. Se svými rodinami komunikují nejčastěji přes Skype a s mladšími generacemi přes messenger, někteří se svými rodinami nekomunikují vůbec či velmi zřídka. Jedna z mých respondentek měla problém sehnat byt. Když majiteli oznámila, že její muž pochází z arabské země, odmítl jí byt pronajmout. Nakonec se jí to podařilo, ale po roce společného soužití nebyla manželům prodloužena nájemní smlouva a museli se vystěhovat. Respondentka se domnívá, že to bylo kvůli nenávisti k jejímu manželovi ze strany ostatních nájemníků. V teoretické části se věnuji také tomu, jaký vliv mají média na předsudky lidí ohledně Arabů. Z mého výzkumu vyplývá, že se většina mužů mých respondentek setkala s nějakou formou nenávisti českých občanů. Respondentky uvádějí, že nejčastěji mají strach starší lidé, kteří věří všemu, co se v televizi řekne. Jelikož česká média podávají termíny muslim či islám jako negativní, proces integrace cizinců do české společnosti je podle Bronislava Ostránského horší nebo dokonce neúspěšný (Ostránský 2014: 14). Manžel respondentky Veroniky se např. děsí toho, že nějaký Tunisán spáchá teroristický čin, a on s tím bude spojen.

Při integraci cizinců je také důležitým faktorem jejich náboženství. Někteří z mužů mých respondentek nejsou schopni přijmout fakt, že v evropském právu má žena stejné postavení jako muž. To jim působí problémy např. v pracovní sféře, kdy nejsou ochotni respektovat, že jejich nadřízeným může být žena. Tento fakt, že se ženy dostávají stále častěji na vedoucí pozice, může způsobit obtížnější shánění pracovního místa. Někteří nejsou

schopni podat ženě (kromě jejich vlastní) ruku např. při seznamování, to může být fatální při pracovních pohovorech. Některé respondentky přiznaly, že by byli jejich muži radši, kdyby přestaly pracovat a zůstaly v domácnosti. Jedna z respondentek se stala na přání svého muže ženou v domácnosti a plně jí to vyhovuje. Respondentky se ve většině případů seznámily se svými muži na dovolené v Tunisu, kde jejich dnes již manželé pracovali převážně jako animátoři.

Dvě z mých respondentek se momentálně rozvádějí. Respondentka Veronika uvedla, že důvodem rozvodu je neslučitelnost povah a že přestala svého muže milovat. Důvodem k rozvodu tak není kulturní či náboženská odlišnost. Veronika uvedla, že soužití s jejím mužem bylo prakticky stejné jako s Evropanem, a že jí nenapadá nic, co by jí na něm vadilo a souviselo to s jeho kulturou. Druhá respondentka byla dle mého zjištění nejspíše využita pro to, aby se její muž dostal do Evropy.

Většina respondentek dříve žila s partnerem evropského původu, a zmínila se, že už by „českého Honzu“ doma nechtěla. Arabský muž je dle mých respondentek více citlivý, vnímavý, více rodinně založený a v neposlední řadě i lepším milencem.

10. Závěr

Ve své diplomové práci jsem se snažila nastínit problematiku smíšených manželství. Snažila jsem se Vám podrobněji představit problémy týkající se získání víz do České republiky, společného soužití kulturně odlišných jedinců a v neposlední řadě integraci tuniských mužů do české společnosti. V teoretické části jsem se věnovala migraci a integraci cizinců obecně, ale zároveň jsem se snažila vztáhnout tyto témata na Českou republiku. Dále jsem se zaměřila na přijímání cizinců, především muslimů, kdy jsem tyto problémy vztáhla také na Českou republiku a česká media. Dále jsem objasnila některé pojmy z islámského náboženství a v neposlední řadě jsem se věnovala také multikulturalismu či transnacionalismu.

V praktické části jsem se věnovala životním příběhům mých respondentek. Zajímalo mě období od seznámení s tuniskými muži, až po společný život v České republice. Zjistila jsem, jak je náročné získat důvěru svých respondentů. Myslím si, že u některých se mi to povedlo více, u některých méně. Uvědomuji si, že výzkum by prováděn pouze s ženami ze smíšených párů, a tak nemůže být objektivní. Jelikož mých respondentek bylo jen pár, výsledky výzkumu nemohou být vztaženy na všechny smíšené páry v České republice, ale pouze na mé respondenty.

Mým primárním cílem bylo zjistit, jak respondentky interpretují proces integrace svých mužů do české společnosti, jaký vliv má na tento proces náboženství a jaká je motivace ke vzniku smíšených párů. Zjistila jsem, že respondentky reflektují integraci svých mužů jako podařenou, přesto, že např. jejich manželé neumí český jazyk. I přes tento „handicap“ si všichni muži našli práci poměrně brzy, většina však v mezinárodních firmách, či ve firmách, kde není český jazyk tolik potřeba. V některých případech mělo náboženství vliv na integraci muže do společnosti. Někteří muži se odmítají přátelit s ženami, či dokonce pracovat v kolektivu, kterému „velí“ žena. Odmítají, aby nad nimi měla jakákoli žena (i jejich vlastní) převahu. Zjistila jsem, že i obyčejné činnosti, jako je sehnání vhodného bytu, se mohou změnit v „peklo na zemi“, když majitel bytu zjistí, že jeho nájemníkem by měl být Arab. Motivací ze strany mých respondentek je především exotičnost tuniských mužů, jejich citlivost, častější vyznání lásky, ale také velmi důležitým faktorem je jejich přístup k rodině. Ze strany mužů jsem bohužel neměla možnost tuto motivaci zjistit, ač se zdá, že motivace minimálně jednoho z mužů je více než zřejmá.

Z mého výzkumu také vyplývá, že význam náboženství může být přeceňován a to např. vlivem médií. Média nám neustále podsouvají, které náboženství je „dobré“, a které je „špatné“. Islám je bohužel zařazen do škatulky „špatného“ náboženství, protože je médii

nejčastěji spojován s islámskými radikály, kteří se neštítí ničeho (znásilňování, popravu nevinných lidí) a v neposlední řadě s terorismem, který je v dnešní době velkým „strašákem“.

Myslím si, že můj výzkum by mohl být přínosný pro další kulturně smíšené páry, které se chystají vstoupit do manželství a netuší, co přesně je čeká.

11. Bibliografie

1. Allport, G. W. 2004. *O povaze předsudků*. Praha: Prostor
2. Amstrongová, K. 2006. *Muhammad: Prorok, jeho život a poselství našemu času*. Daranus.
3. Barša, P. 2001. *Západ a islamismus: Střet civilizací nebo dialog kultur?* Centrum pro studii demokracie a kultury.
4. Barša, P. 2006. *Konstruktivismus a politika identity*. Dostupné z: <http://www.antropoweb.cz/cs/konstruktivismus-a-politika-identity> [13.03.2020].
5. Bečka, J. Mendel, M. 1998. *Islám a České země*. Olomouc: Votobia.
6. Beránek, O. Ostránský, B. (ed.). 2016. *Stíny minaretů: Islám a muslimové jako předmět českých veřejných polemik*. Praha: Academia.
7. Berger, P. L. 1999. *The Desecularization of the World. Resurgent Religion and World Politics*. Washington: Grand Rapids: EPPC + W. B. Eardmans.
8. Bertaux, D., M. Kohli. 1984. *The Life Story Approach: A Continental View. Annual Review of Sociology*, Vol. 10.
9. Berry, J. W. 1992. *Acculturation and Adaptation in a New Society. International Migration* in Šišková, T. a kol. 2001. *Menšiny a migranti v České republice*. Praha: Portál.
10. Černá, K. 2012. *Situace islámu a muslimské komunity v ČR*. UPCE: Filozofická fakulta.
11. Černý, K. (ed.). 2015. *Nad Evropou půlměsíc I. Muslimové v Česku a západních společnostech*. Praha: Karlova univerzita.
12. Česko. Zákon č. 326 ze dne 30. listopadu 1999 o pobytu cizinců na území České republiky a o změně některých zákonů (zákon o pobytu cizinců na území České republiky) in *Zákony pro lidi*. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1999-326> [09.03.2020].
13. Český statistický úřad. 2019. *Demografické události cizinců ve vybraných letech*. Dostupné z: <https://www.czso.cz/documents/10180/91605941/290027190110.pdf/c814afe5-bb33-496f-83b5-07b0ed019660?version=1.0> [09.03.2020].
14. Český statistický úřad. 2018. *Cizinci celkem podle státního občanství*. Dostupné z: <https://www.czso.cz/documents/10180/91605941/290027190101.pdf/22106831-6bd2-4cf2-86b0-4c7bc79fd052?version=1.0> [09.03.2020].

15. Drápalová, B., Kolářová, I. 2003. *Manželství s cizincem (cizinkou) muslimského vyznání*. Etnologický ústav AV ČR. Dostupné z: <https://www.cizinci.cz/-/2003-manzelstvi-s-cizincem-cizinkou-muslimskeho-vyznani-etnologicky-ustav-av-cr> [09.03.2020].
16. Eriksen, T. H. 2008. *Sociální a kulturní antropologie: příbuzenství, národnostní příslušnost, rituál*. Praha: Portál.
17. Gutmannová, A. (ed). 2001. *Multikulturalismus: Zkoumání politiky uznání*. Filosofía.
18. Hamarneh, I. 2012. *Geografie turismu: Mimoevropská teritoria*. Praha: Grada Publishing, a.s.
19. Henig, D. 2009. *Pohledy z druhého břehu: Transnacionalismus, rituál a sociální změna*. Dostupné z: https://journals.muni.cz/socialni_studia/article/view/5693/4788 [12.03.2020].
20. Hirt, T. Jakoubek, M. (ed). 2005. *Soudobé spory o multikulturalismus a politiku identit*. Plzeň: Aleš Čeněk, s.r.o.
21. Hrbek, I. 1972. *Korán*. Odeon.
22. Ishák, I. 2009. *Muhammad: Život Alláhova Proroka*. Epilogue.
23. Islámská nadace v Praze. 1993. *Historie*. Dostupné z: <http://www.praha.muslim.cz/about.html> [26.02.2020].
24. Janda, R. 2009. *Islám: Náboženství, historie a budoucnost*. Brno: JOTA, s. r. o.
25. Jeřábek, H. 1993. *Úvod do sociologického výzkumu*. Praha: Karolinum.
26. Kaufmann, C. J. 2007. *Chápající rozhovor*. Praha: Slon.
27. Koldinská, K. (ed). 2016. *Sociální integrace cizinců*. Praha: Auditorium.
28. Kropáček, L. 2017. *Arabské jaro v Tunisku*. Dostupné z: <https://www.encyclopediaofmigration.org/arabske-jaro-v-tunisku/> [15.01.2020].
29. Křížková, M. 2006. *Neviditelná menšina – analýza mediálního obrazu českých muslimů*. Praha: Multikulturní centrum.
30. Leontiyeva, Y. Vávra, M. (ed). 2009. *Postoje k migrantům*. Praha: sociologický ústav Akademie věd ČR, v.v.i.
31. Mahmoodyová, B., Hoffer, W. 1992. *Bez dcerky neodejdu*. Ikar.
32. Mendel, M. 2015. *Arabské jaro: Historické a kulturní pozadí událostí na Blízkém východě*. Praha: Academia.
33. Mendel, M. 2015. *Muslimové a jejich svět*. Dingir.

34. Ministerstvo vnitra ČR. *Vízum k pobytu nad 90 dnů*. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/clanek/vizum-k-pobytu-nad-90-dnu-dlouhodobe.aspx?q=Y2hudW09MTE%3D> [15.01.2020].
35. Ministerstvo vnitra ČR. *Odbor azylové a migrační politiky: Dlouhodobý pobyt*. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/clanek/obcane-tretich-zemi-dlouhodoby-pobyt.aspx?q=Y2hudW09Nw%3d%3d> [09.03.2020].
36. Ostřanský, B. 2009. *Malá encyklopedie islámu a muslimské společnosti*. Praha: Libri.
37. Ostřanský, B. 2014. *Atlas muslimských strašáků aneb Vybrané kapitoly z „mediálního islámu“*. Praha: Academia.
38. Ostřanský, B. (ed). 2017. *Islamofobie po česku*. Praha: Vyšehrad.
39. Potočková, D. *Společnost a interkulturalita*. in Šišková, T. a kol. *Výchova k toleranci proti rasismu*. Praha: Portál.
40. Rabušič, L., Bujáreck, A. 2003. *Imigrace a imigrační politika jako prvek řešení české demografické situace?* Brno: Výzkumný ústav práce a sociálních věcí.
41. Rytířová, L. Tepperová, J. 2012. *Mezinárodní zaměstnávání, vysílání a pronájem pracovníků: daň z příjmu a pojištění, mezinárodní smlouvy, pravidla EU, podrobné případové studie* in Koldinská, K. (ed). 2016. *Sociální integrace cizinců*. Praha: Auditorium.
42. Said, E. W. 2008. *Orientalismus: Západní koncepce Orientu*. Praha: Paseka.
43. Salih, R. 2002. *Reformulating tradition and modernity: Moroccan migrant women and the transnational division of ritual space*. Global Networks.
44. Sdružení pro integraci a migraci. 2011. *Občané EU a jejich rodinní příslušníci*. Dostupné z: <https://www.migrace.com/cs/poradna/informace-pro-cizince/obcane-eu-a-jejich-rodinni-prislusnici> [09.03.2020].
45. Semrádová, I. 2009. *Etika – Přehled etických teorií*. Hradec Králové: Gaudeamus.
46. Shostaková, M. 1993. *Nisa, dcera Kungů*. Praha: Mladá fronta.
47. Soukup, M. 2014. *Terénní výzkum v sociální a kulturní antropologii*. Karolínium: Univerzita Karlova v Praze.
48. Svoboda, M. 2007. *Biografická metoda v antropologii*. Dostupné z: <http://www.antropoweb.cz/cs/biograficka-metoda-v-antropologii> [13.01.2020].
49. Szaló, C. 2019. *Transnacionalismus: Nadnárodní instituce a transnacionální jevy*. Dostupné z: <https://www.encyclopediaofmigration.org/transnacionalismus/> [14.01.2020].

50. Szaló, C. 2007. *Transnacionalismus a kritika metodologického nacionalismu*.
Dostupné z: https://journals.muni.cz/socialni_studia/article/view/5687/4782
[14.01.2020].
51. Šišková, T. a kol. 1998. *Výchova k toleranci proti rasismu*. Praha: Portál.
52. Šišková, T. a kol. 2001. *Menšiny a migranti v České republice*. Praha: Portál.
53. Todorov, T. 2011. *Strach z barbarů – Kulturní rozmanitost, identita a střet civilizací*.
Praha: Paseka.
54. Topinka, D. 2016. *Muslimové v Česku: Etablování muslimů a islámu na veřejnosti*.
Barrister & Principal, o. p. s.
55. Topinka, D. 2007. *Integrační proces muslimů v České republice – pilotní projekt*.
Dostupné z:
https://www.inkluzivniskola.cz/sites/default/files/uploaded/integrace_muslimu.pdf
[25.02.2020].
56. Uherek, Z. a kol. 2016. *Migrace: historie a současnost*. Ostrava: PANT.
57. Uherek, Z. a kol. 2008. *Cizinecké komunity z antropologické perspektivy: vybrané případy významných imigračních skupin v České republice*. Praha: Etnologický ústav AV ČR, v.v.i..
58. Ústředí muslimských obcí – historie. Dostupné z: <http://www.umocr.cz/historiecz.pdf>
[25.02.2020].
59. Ústředí muslimských obcí – stanovky. Dostupné z:
<http://www.umocr.cz/stanovyumo.pdf>. Brno 9. 04. 2009 [25.02.2020].
60. Veselá, J. 2002. *Mezinárodní migrace a migrace v České republice*. UPCE: FES.
Dostupné z:
<https://dk.upce.cz/bitstream/handle/10195/32308/CL315.pdf?sequence=1&isAllowed=y> [13.01.2020].
61. Warner, B. 2015. *Hadisy: Mohamedova sunna*. Brno: CSPI. 978-80-88089-25-4.
62. Zeeden, E, W. 1965. *Die Entselung der Konfessionen. Grundlanden und Fromen der Konfessionsbildung im Zeitalter der Glaubenskampfe*. in Hirt, T. Jakoubek, M. (ed).
2005. *Soudobé spory o multikulturalismus a politiku identit*. Plzeň: Aleš Čeněk, s.r.o.